

Kancelária verejného ochrancu práv

**Správa o prieskume dodržiavania základných práv a slobôd
maloletých detí umiestnených v reedukačnom centre**

Reedukačné centrum, Osloboditeľov 36, 053 02 Spišský Hrhov

Bratislava december 2013

V marci 2013 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv vykonaním prieskumu dodržiavania práv maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách v Slovenskej republike.

Predložená správa obsahuje výsledky prieskumu v Reedukačnom centre, Osloboditeľov 36, 053 02 Spišský Hrhov, ktorý vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

odborný gestor: JUDr. Ing. Janka Milan Laššáková

pracovná skupina: JUDr. Lenka Bodnárová

JUDr. Katarína Lakyová

Mgr. Juraj Jando

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava 13. decembra 2013

OBSAH

Úvodné informácie.....	4
O prieskume.....	6
1. Zistenia o praxi reedukačného centra.....	8
1.1 Zaobchádzanie s deťmi.....	8
1.1.1 O používaní telesných trestov.....	8
1.1.2 O používaní ochrannej miestnosti.....	9
1.1.3 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania a o výchove.....	12
1.1.4 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach.....	21
1.1.5 O spolupráci centra s rodinou detí.....	24
1.1.6 O útekoch z centra.....	25
1.2 Výživa a zdravotná starostlivosť a hygienické podmienky.....	28
1.2.1 Výživa.....	28
1.2.2 Zdravotná starostlivosť.....	30
1.2.3 Hygienické podmienky.....	31
2. Základné práva a slobody detí v centre.....	32
2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.....	32
2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie.....	33
2.2.1 Telesné tresty.....	34
2.2.2 Ochranná miestnosť.....	35
2.2.3 Osobné prehliadky.....	36
2.3 Právo na vzdelanie.....	37
2.4 Právo detí na osobitnú ochranu.....	39
2.4.1 Právo detí na riadnu výživu.....	39
2.4.2 Práv detí na primeranú zdravotnú starostlivosť a na vyhovujúce hygienické podmienky.....	40
2.4.3 Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami.....	41
2.4.4 Právo detí na vreckové.....	42
Záver.....	43
3. Odporúčania a opatrenia.....	44

Úvodné informácie

Verejný ochranca práv je podľa čl. 151a Ústavy Slovenskej republiky nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy.

Verejný ochranca práv je podľa § 17 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov oprávnený napríklad vstupovať do objektov verejnej správy, vyžadovať potrebné spisy a doklady ako aj vysvetlenie k veci, klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú v miestach, kde sa vykonáva ochranná výchova, ústavná výchova. Podľa § 17 ods. 2 písm. a) a b) tohto zákona sú orgány verejnej správy povinné poskytnúť verejnému ochrancovi práv informácie, vysvetlenia a umožniť mu nahliadanie do spisu. Orgány verejnej správy sú povinné umožniť oprávnenia podľa odseku 1 a vyhovieť žiadosti verejného ochrancu práv podľa odseku 2 písm. a) a b) bezodkladne.

V marci 2013 som na základe preskúvaných podnetov rozhodla o vykonaní **prieskumu dodržiavania základných práv a slobôd maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách.**

Reedukačné centrum je podľa § 120 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) špeciálne výchovné zariadenie. Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu deťom do 18 (v prípade, ak je to v záujme dieťaťa do 19) rokov **poskytuje výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.**

Umiestňovanie detí do reedukačného centra sa uskutočňuje podľa § 122 ods. 2 školského zákona. Podľa neho môžu byť do reedukačného centra deti **umiestňované:**

a/ na základe žiadosti zákonného zástupcu;

b/ dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu (napr. uložená ochranná výchova (podľa § 103 Trestného zákona ochranná výchova sa vykonáva v osobitných výchovných zariadeniach alebo sa môže vykonať aj v profesionálnej náhradnej rodine..., ak to však vyžaduje zdravotný stav mladistvého, vykonáva sa v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti) **alebo ústavná starostlivosť);**

c/ predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu, ktorým je rozhodnutie súdu podľa ustanovení §75 a § 75a Občianskeho súdneho poriadku;

d/ rozhodnutím súdu o uložení ochrannej výchovy podľa § 102 Trestného zákona (podľa § 102 ods. 1 Trestného zákona ak súd odsudzuje mladistvého, môže mu uložiť ochrannú výchovu, ak o výchovu mladistvého nie je náležite postarané a tento nedostatok nemožno odstrániť v rodine, v ktorej žije alebo doterajšia výchova mladistvého bola zanedbaná alebo prostredie, v ktorom mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho riadnej výchovy).

e/ rozhodnutím súdu o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (súd môže podľa § 37 zákona o rodine rozhodnúť o dočasnom odňatí maloletého dieťaťa z osobnej starostlivosti rodičov (najdlhšie na šesť mesiacov) a uložiť mu pobyt v špecializovanom zariadení, ak je preukázané nevhodné správanie detí, ale aj porušovanie povinností rodičov po tom ako výchovné opatrenia napomenutie, dohľad, obmedzenia, poradenstvo nevedli k náprave).

f/ rozhodnutím súdu o nariadení ústavnej starostlivosti podľa § 54 zákona o rodine (súd môže podľa § 54 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v občianskoprávnom konaní nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a ostatné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo, ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti).

Podľa § 122 ods. 3 školského zákona do „**reedukačných centier sa spravidla prijímajú deti oboch pohlaví.**“

O prieskume

Tento prieskum nie je zameraný na skúmanie umiestňovania detí do reedukačného centra. **Zameriava sa na preskúmanie činnosti centra z pohľadu:**

1/ či opatrenie štátu, akým je obmedzenie osobnej slobody detí umiestnených v reedukačnom centre, v ich prípade plní štátom deklarovaný účel, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí vrátane prípravy na budúce povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia;

2/ či prax, ktorou centrum napĺňa jemu štátom zverené poslanie, je zárukou dodržiavania základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí.

Dňa **4. októbra 2013** uskutočnila Kancelária verejného ochrancu práv v Reedukačnom centre, Osloboditeľov 36, 053 02 Spišský Hrhov (ďalej iba „reedukačné centrum“) **svoj neohlásený prieskum**. V reedukačnom centre sa nachádzajú dievčatá, ktoré navštevujú strednú odbornú školu a odborné učilište. Súčasná kapacita zariadenia je podľa výchovného programu **48 detí do osemnástich rokov veku, prípadne do skončenia prípravy na povolanie. Počet chovankýň prítomných v reedukačnom centre v čase prieskumu bol podľa predloženého zoznamu 46, 4 chovankyne boli na úteku, 2 podmienene prepustené a 1 vo väzbe.**

Po príchode do reedukačného centra sme požiadali riaditeľa o zabezpečenie súčinnosti zamestnancov, aj detí, ktoré sa v reedukačnom centre nachádzajú, o predloženie písomnej informácie o aktuálnom počte detí v reedukačnom centre, s uvedením počtu prítomných detí a konkrétnych dôvodov neprítomnosti ostatných detí, o aktuálnom počte zamestnancov reedukačného centra a profesijnej štruktúre zamestnancov (spolu s predložením dokladov týkajúcich sa dosiahnutej kvalifikácie týchto odborných zamestnancov), o vnútornom poriadku reedukačného centra a školskom poriadku (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o ďalších interných predpisoch, na základe ktorých vykonáva zariadenie svoju činnosť, informácie o používaní ochranej miestnosti, spolu s fotokópiami písomných záznamov o dôvodoch a priebehu pobytu detí v ochranej miestnosti, o registrovaných a neregistrovaných úrazoch detí a o útekoch detí z reedukačného centra za obdobie od januára 2012 do súčasnosti. Taktiež bol riaditeľ požiadaný o umožnenie ohliadky interiérov a exteriéru reedukačného centra. **Riaditeľ, ako aj ostatní zamestnanci nám súčinnosť veľmi ochotne poskytli.**

Počas neohláseného prieskumu bolo uskutočnených **23 rozhovorov s chovankyňami** z reedukačného centra. Rozhovory vykonávali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv, boli vykonávané bez prítomnosti zamestnancov reedukačného centra, ak s tým chovankyňa súhlasila. Zároveň boli uskutočnené rozhovory s vedúcou výchovy, so 6 vychovávateľmi, so 4 učiteľmi, s psychologičkou, sociálnou pracovníčkou a so zdravotnou sestrou. Bol uskutočnený prieskum priestorov školy, internátnych častí, jedálne a boli preskúmané potrebné písomnosti a doklady.

Prieskum **bol zameraný na zisťovanie bežnej praxe**. Rozhovormi sme zisťovali, aká je bežná prax centra z pohľadu detí, z pohľadu zamestnancov a vedenia centra. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí na kontakt s rodinou, s tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie, práva dieťaťa byť vypočuté, stravovania, zdravotnej starostlivosti, pozitívneho odmeňovania, trestov, používania ochranej miestnosti, útekov z centra, pridelovania hygienických pomôcok a oblečenia, výživy detí, praktického výkonu pracovnej činnosti zamestnanca v súvislosti s denným a nočným režimom v reedukačnom centre, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov. Rozhovory s respondentom uskutočňovali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv a ak dostali súhlas od osoby, s ktorou uskutočňovali rozhovor, ich obsah zvukovo zaznamenávali. Po získaní poznatkov v reedukačnom centre Kancelária verejného ochrancu práv preskúmala písomnosti a dokumenty.

1. ZISTENIA O PRAXI REEDUKAČNÉHO CENTRA

Návšteva reedukačného centra nebola ohlásená a jej dôvod nebol vopred známy. Respondenti nemali možnosť dohodnúť sa medzi sebou o obsahu svojich odpovedí.

1.1 ZAOBCHÁDZANIE S DEŤMI

1.1.1 O používaní telesných trestov

DETI: Uskutočnili sme individuálne rozhovory s 23 chovankyňami. V rozhovoroch žiadna chovankyňa neuviedla, že by zamestnanci v reedukačnom centre používali telesné tresty.

Takmer všetky chovankyne uvádzali, že zamestnanci reedukačného centra sú dobrí, správajú sa k nim slušne a majú s nimi celkom dobré vzťahy. Veľa dievčat spomenulo svojich obľúbených vychovávateľov, vychovávateľky, niektoré sa pozitívne vyjadrovali aj o vyučujúcich, o psychológovi, o sociálnej pracovníčke, aj o riaditeľovi.

Ani v súvislosti s verbálnou komunikáciou chovankyne neuvádzali, že by im v reedukačnom centre niekto nadával, urážal ich, vyhrážal sa im a pod.

O niektorých vychovávateľoch a vychovávateľkách sa vyjadrovali napr. takto: „To je jedna úžasná žena, veľmi si ju vážim. Ona je strašne dobrá. Ona je presne taká, že keď dakto urobí zle, tak mu to dá pocítiť, ale keď niekto urobí dobre, tak mu to dá tiež pocítiť. Ona je spravodlivá. Viem že, keď aha teraz robím zle, tak ma potrestá, ale teraz som urobila dobre, môžem sa ísť pochváliť, toto a toto dostanem. Strašne dobrá“.

„Veľmi dobrý je, doniesol play-station, notebook nám požičia. Čokoládu mi dal. Ho mám rada, zlatý je veľmi. On je taký, on nás chápe“.

„Nemám nič na vychovávateľov. Pani..., tá je dobrá“.

„Pán vychovávateľ, on je úžasný, taký srandista“.

Chovankyne taktiež väčšinou uvádzali, že keď majú nejaké problémy, neboja sa na niektorých zamestnancov obrátiť.

K tejto téme chovankyne napr. uviedli: „Keď mám problém, poviem vychovávateľovi a on to vyrieši. Dá sa rozprávať aj s riaditeľom, vie pochopiť človeka“.

„No keby že už mám taký vážnejší problém, keby sa to nedalo v skupine riešiť, tak by som išla buď za pánom riaditeľom rovno alebo za psychológom a keď nie tak za sociálnou, ešte jej tak verím. Môžem povedať psychológovi, on viem, že to nepovie, keď mu dačo poviem. Lebo

sa už stávalo aj také, to bolo ešte v prvom ročníku, že dačo povedali sme psychologičke a potom to už vedela aj naša vychovávateľka, aj keď sme nechceli, aby to vedela“.

„Na koho by som sa obrátila? Na pána psychológa. A mala som tu pani, čo je liečebná pedagogička. Jej veril asi celý ústav najviac“.

Napriek vyššie uvedenému niektoré chovankyne uviedli, že by sa v reedukačnom centre neobrátili na nikoho, pretože nikomu nedôverujú.

Citujem z rozhovorov: „Neverím tu nikomu, ani riaditeľovi, ani vedúcej. Lebo kamarátka mala ísť domov, povedali jej, že má ísť domov a potom jej povedali, že ide niekto iný“.

„Niekedy nemám záujem, lebo viem, že oni nemajú záujem“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že v reedukačnom centre sa telesné tresty vôbec nepoužívajú. O chovankyniach sa vyjadrovali takmer všetci pekne, bolo cítiť, že majú k nim a k svojej práci dobrý vzťah.

Z ich vyjadrení citujem: „Ja by som povedala, že tým deťom sa venujeme viac ako sme sa venovali svojim vlastným. To by ste museli prísť a pozerať cez kľúčovú dierku, lebo to je iné čo ja vám poviem a vy si môžete iné myslieť, ale sú to skôr až také priateľské vzťahy. Samozrejme, že tá autorita musí byť, lebo odtiaľ - potiaľ, ale nemáme problém ani jeden z nás dievča objasť, pohľadiť, to je bežné. A takisto dievčatá k nám“.

„My dobre vychádzame. Oni vedia, čo môžu odo mňa očakávať, ja viem, čo môžem očakávať od nich. Takže u nás tresty neexistujú, jedine obmedzenia - nákupy a tak po úteku“.

„Ani svoje deti nebijem, ani tu nie.“

1.1.2 O používaní ochrannej miestnosti

DETI: Chovankyne uvádzali, že do ochrannej miestnosti sú umiestňované v prípade agresívneho správania, ale že to nebýva často. Tiež uvádzali, že ich tam umiestňujú najmenej na 24 hodín. Ochrannú miestnosť nazývali chovankyne basa alebo samotka.

K uvedenej téme sa chovankyne vyjadrovali nasledovne: „Do basy môžu umiestniť chovankyňu, ak vybuchne na vychovávateľku, ak napadne vychovávateľa, je veľmi veľká bitka, pobijú sa do krvi“.

„Keď dačo robia zle deti, keď nepočúvajú. Počula som, že keď sú nervózne, keď sú veľmi agresívne a nevedia si s nimi rady“.

„Nikdy v živote som tam nebola. Ja nie som zlá. Teraz už fest dlho tam nikto nebol. Pani vravela už veľakrát, že to kedysi pred dvoma, tromi rokmi boli maximálne stále zaplnené samotky. Že teraz sme tu lepšie dievčatá. Aj v skleníku, že sa veľa dievčat bilo a tak“.

„Keď ujdú dievčatá a sú drzé a nadávajú vycháčom alebo ich napadnú, vtedy ich tam dávajú“.

„Aby sa upokojila. Nie, nepoužívajú to často. Keď som prišla, jedno dievča tam bolo“.

„Bola som v ochrannej miestnosti po úteku. Dali ma tam na 24 hodín. Je tam tabuľa, je tam posteľ a záchod...Nešla som na čerstvý vzduch, lebo tam som bola 24 hodín“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že v reedukačnom centre majú dve ochranné miestnosti, ale nevyužívajú ich často. Uvádzali, že ochranné miestnosti využívajú len vtedy, ak je to potrebné na ochranu zdravia chovankýň, nie za trest. Ďalej zamestnanci reedukačného centra uvádzali, že umiestnenie chovankýň v nich trvá najviac 24 hodín, väčšinou ich ale pustia skôr. Chovankyne počas pobytu kontrolujú každú hodinu, kontroluje ich aj psychológ, zdravotná sestra a chodia aj na čerstvý vzduch. V miestnosti je kamerový systém a signalizácia. Miestnosť je napojená kamerovým systémom do miestnosti nočných vychovateľov a riaditeľa. Tiež uvádzali, že chovankyne majú k dispozícii rôzne materiály ku štúdiu.

Uvádzali tiež, že v prípade agresívneho správania alebo útokov postupujú viacerí zamestnanci spoločne, jeden zamestnanec uviedol, že si pamätá situáciu, kedy volali ako dozor políciu, lebo mali jednu chovankyňu tak agresívnu, že ju sami nevedeli dostať do ochrannej miestnosti.

Niektorí zamestnanci uvádzali, že na predchádzanie takýmto situáciám mávajú preventívne prednášky a pohovory s chovankyňami. Na vybitie negatívnej energie majú posilňovňu a napríklad aj boxovacie mechy.

Zamestnanci v súvislosti s ochrannou miestnosťou napr. uviedli: „Máme ochrannú miestnosť, tam sú dve ochranné miestnosti a využívajú sa v prípade, že dievča je v takom afekte, že ohrozuje seba alebo ostatné dievčatá. Je to najviac na 24 hodín, ale čo ja viem, tak bola dvanásťka, bola raz aj dvadsať štvorka, alebo len na skludnenie. Niekedy je to len, že to dievča potrebuje byť len sama so sebou, tam troška porozjímá, venuje sa jej psychológ, samozrejme, že je tam sústavná kontrola“.

„Ochrannú miestnosť používame iba vtedy, ak je dievča skutočne agresívne a rozbíja veci. Ale už si ani nepamätám, kedy to bolo naposledy“.

DOKUMENTY: Počas osobného prieskumu nám bola vyhotovená fotokópia **knihy ochrannej miestnosti**, ktorá obsahovala záznamy za celý rok 2012, ako aj záznamy za rok 2013. **Za rok 2012 obsahovala kniha ochrannej miestnosti 38 záznamov. Od januára 2013 do dňa našej návštevy, t. j. 4. októbra 2013 obsahovala len 9 záznamov** (z toho jedna chovankyňa bola umiestnená do ochrannej miestnosti celkovo štyrikrát, ďalšia chovankyňa dvakrát). Ostatný záznam o umiestnení chovankyne do ochrannej miestnosti bol zo dňa 12. júna 2013.

Vo všetkých prípadoch v roku 2013 boli chovankyne do ochrannej miestnosti umiestnené na celých 24 hodín. Dôvodom umiestnenia bolo vo všetkých prípadoch agresívne správanie chovankýň.

Písomné záznamy nachádzajúce sa v knihe ochrannej miestnosti reedukačného centra obsahovali meno a priezvisko dieťaťa, čas a dátum umiestnenia, meno zamestnanca, ktorý rozhodol o umiestnení, dôvod umiestnenia, predpokladaný čas pobytu v ochrannej miestnosti, čas pobytu na čerstvom vzduchu, čas poskytnutia psychologickkej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti, čas a spôsob zabezpečenia individuálnej výučby a čas ukončenia pobytu v ochrannej miestnosti.

Podmienky umiestnenia dieťaťa do ochrannej miestnosti má reedukačné centrum upravené v školskom poriadku nasledovne:

Do ochrannej miestnosti je možné umiestniť dieťa:

- a) ihneď s vopred udeleným súhlasom riaditeľa:
- ak dieťa svojím správaním ohrozuje svoje zdravie a život, alebo iných osôb,
 - ak svojím správaním spôsobuje psychickú alebo fyzickú ujmu sebe, alebo iným osobám,
 - ak je zadržaná pri úteku, ak kladie odpor pri záchyťe a po dovoze je agresívna, vyhráža sa ďalším nedovoleným prerušením pobytu.
- b) na návrh výchovných zamestnancov a po rozhodnutí riaditeľa reedukačného centra **za disciplinárne previnenie vo forme:**
- **nedovolených prerušení pobytu,**
 - **pomoci pri nedovolenom prerušení pobytu,**
 - **hrubého porušenia školského poriadku reedukačného centra alebo školského poriadku strednej odbornej školy a odborného učilišťa (užívanie, rozširovanie medzi deťmi alebo donášanie do reedukačného centra alkoholu a iných návykových a omamných látok, donášanie do reedukačného centra materiálov propagujúcich rasizmus, fašizmus a iné hnutia vedúce k potláčaniu základných ľudských práv alebo ich rozširovanie medzi deťmi),**
 - slovných hrubých urážok, vyhrážok fyzickým napadnutím a fyzických útokov voči výchovným zamestnancom,
 - vandalizmus – ničenie majetku reedukačného centra,
 - surového fyzického napadnutia iného dieťaťa.

PRIESKUM: V reedukačnom centre majú zriadené dve ochranné miestnosti. Ochranné miestnosti sa nachádzajú na prízemí v zadnej časti kaštieľa, oddelené od iných častí (za jedálňou). V čase uskutočnenia prieskumu sa žiadne chovankyne v ochranných miestnostiach nenachádzali.

V oboch ochranných miestnostiach sa nachádzala posteľ, stôl a stolička, ktoré boli pevne pripevnené k podlahe. V oboch sa tiež nachádzalo WC a jednoduchý zdroj pitnej vody, pričom WC nádržky na vodu sa nachádzali mimo ochranných miestností. Tiež sa v oboch nachádzala stena upravená ako zelená tabuľa.

V ochranných miestnostiach sa nenachádzal žiadny materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, ktoré svojim charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha ho upokojovať. Mimo ochranných miestnosti sa nachádzalo boxovacie vrece, ktoré bolo jediným zaznamenaným športovým zariadením.

Overili sme funkčnosť svetiel, toalety, vodovodného kohútika a signalizačného zariadenia, všetko fungovalo.

Priestory pred ochrannými miestnosťami boli nadštandardné vybavené, v ochranných miestnosti vzdialenejšej od okna boli dve stropné svetlá. Pred ochrannými miestnosťami sa nachádzal aj sprchový kút a na stene viseli informačné materiály.

1.1.3 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania a o výchove

a/ O vyučovaní

DETI: Niektoré chovankyne sa sťažovali na úroveň školy a uvádzali, že škola v reedukačnom centre je ľahšia ako škola, ktorú navštevovali predtým. Chovankyne uvádzali, že škola je zameraná hlavne na prax, ktorej majú viac na úkor teoretickej výučby. Taktiež takmer všetky uvádzali, že odbor si nemali možnosť vybrať, ale im bol pridelený.

Citujem z rozhovorov s chovankyňami k tejto téme: „Toto je úplne otrasné tu, čo sa týka školy, lebo proste ja chcem ísť aj na vysokú školu. A tu sa učíme to, čo som sa ja učila v ôsmej triede. Proste úplne zaostalé to tu je čo sa týka matematiky, slovenčiny, ani angličtinu tu nemáme, ani žiaden cudzí jazyk. Tak toto mi strašne vadí“.

„Táto škola je ľahšia, lebo predsa je to reedukačka, tak na nás pozerajú inakšie. Oni nás berú ako také problémové dievčatá a keď povieme, že sa nám nechce učiť, tak nás nechajú. Alebo keď robíme problémy, tak nás dajú na izbu“.

„Ja som si nevybrala záhradníčku, to keď som prišla sem som sa o tom dozvedela. Keď som bola v Bačkove, chcela som byť kuchárka, ale odrazu som bola tu. Nič mi nepovedali“.

Chovankyne, ktoré navštevujú trojročný odbor krajčírstvo uvádzali, že v škole sa učia anglický aj nemecký jazyk. Ostatné chovankyne však uvádzali, že sa žiadny cudzí jazyk neučia, napriek tomu, že niektoré uvádzali, že predtým sa cudzie jazyky učili a chceli

by sa učiť aj naďalej: „Predtým som mala angličtinu a ruštinu. Je to škoda, lebo ja angličtinu celkom viem“.

„Aj tu máme nemecký aj anglický jazyk. Lebo my sme najlepší odbor, my sme krajčírky. Záhradníčky nemajú, ani šičky, len krajčírky máme. Raz týždenne máme angličtinu a nemčinu“.

„Angličtinu ani cudzí jazyk nemáme, chcela by som sa učiť, oni že keď pôjdem preč, môžem sa naučiť čo chcem“.

O vyučujúcich sa chovankyne vyjadrovali, že sú dobrí, majú k nim dobrý prístup, a snažia sa im pomáhať. Niektoré uvádzali, že keby mali nejaký problém, obrátili by sa aj na niektorých z nich.

DOSPELÍ: Zamestnanci uviedli, že chovankyne sa v škole môžu vyučiť za krajčírky, šičky alebo za záhradníčky. Tiež uvádzali, že v reedukačnom centre sú aj dievčatá, ktoré skončili špeciálnu základnú školu a tie sa učia za záhradníčky, pretože iný odbor by nezvládali a že odborné učilište je pre chovankyne s mentálnym postihnutím, ktoré si vyžadujú individuálny prístup a pri práci s nimi v škole by bol veľmi prospešný asistent učiteľa. Taktiež uviedli, že cudzie jazyky sa učia len krajčírky.

Za nedostatok, ktorý sťažuje prácu a ide na úkor kvality vyučovania považovali učitelia najmä nedostatok učebníc a slabšie materiálne vybavenie školy.

DOKUMENTY: Reedukačné centrum poskytuje deťom vzdelávanie v strednej odbornej škole a odbornom učilišti. Na strednej odbornej škole môžu chovankyne študovať 4 odbory: krajčírka odevná konfekcia a bielizeň (trojročný odbor), výroba konfekcie (dvojročný odbor), poľnohospodárska výroba (dvojročný odbor) a poľnohospodárska výroba – robotník v poľnohospodárskej výrobe (jednoročný odbor). Na odbornom učilišti je možné študovať 2 odbory: poľnohospodárska výroba - kvetinár, zeleninár, sadovník (trojročný odbor) a odbor služby a domáce práce (trojročný odbor).

b/ O trávení času po vyučovaní a o výchove

DETI: V rozhovoroch chovankyne často uvádzali, že po škole nemajú veľmi čo robiť. Uvádzali, že sa nudia, najčastejšie pozerajú televíziu. Chovankyne síce uvádzali, že je možné prihlásiť sa na krúžky, ale sú len raz za dva týždne a okrem toho napriek tomu, že už bol začiatok októbra uvádzali, že krúžky ešte nezačali.

Z rozhovorov uvádzam: „Po škole nič nerobíme, sme na skupine, potom sa učíme a potom po večeri si upratujeme, ale potom zase nič nerobíme“.

„Nepáči sa mi aj to, že vychovávateľka nechodí s nami von, iba vychovávateľ. Pozeráme televízor, nudíme sa. Niektoré skupiny idú von, my sme furt zatvorené. Vychovávatelia sedia a pijú kávu“.

„Sme u seba na izbe alebo na skupine a rozprávame sa a nič viac nerobíme. Otravný je podľa mňa tento ústav. Akože učitelia sú strašne dobrí, aj vychovávatelia, aj riaditeľ a tak, ale čo sa týka podmienok“.

„Chodievali sme behávať, ale ušli sme z behu, tak beh už zakázali úplne“.

„Chcela by som chodiť na tanečnú, keď som bola doma chodila som, ale tu nie je nič také. Mali sme športové dni, ale musia sa dievčatá veľmi snažiť, aby išli. Robia tu aj to, že na také akcie chodia vždy tie isté dievčatá, podľa mňa aj iné dievčatá by mali ísť“.

Niektoré chovankyne však boli s aktivitami po vyučovaní spokojné a považovali ich za dostatočné: „Sadneme pred televízor, máme mladého vychovávateľa, on nám aj playstation doniesol. A taký dobrý je, aj naša vychovávateľka. Dobrí sú. A sa nenudíme, vyšívame a tak. Alebo chodíme hrabať lístie za plusové body“.

„Chodíme na túry, minulý týždeň sme boli v Levoči, napr. pozeráme mesto, kostol a tak. Som spokojná s aktivitami, nuda tu nie je, snažia sa“.

Chovankyne tiež spomínali, že predtým mali aj terapiu, na ktorej maľovali, prípadne vyrábali nejaké predmety, ale v súčasnosti ju už nemávajú, pretože zamestnankyňa, ktorá ich mala terapiu na starosti, odišla na materskú dovolenku: „Je tu taká pani, ona je tehotná, neviem kde je, ona je teraz tehotná, urobila som si tu náušnice“.

„Po škole buď ideme na vychádzku, podľa počasia aj podľa toho, čo sa má robiť. O piatej sa učíme, predtým upratujeme, žehlíme si veci, pozeráme telku. Alebo máme nejaké terapie. Chodili sme behať s vychovávateľmi okolo parku. V utorok a štvrtok sme mávali kreslenie, maľovanie, ale tá pani je na materskej, tak teraz terapie nemáme“.

V súvislosti so samotnou výchovou chovankyne uvádzali, že všetci vychovávatelia sú dobrí, pomáhajú im, keď niečo potrebujú a majú k nim dobrý vzťah. Neuviedli ani jedného vychovávateľa alebo vychovávateľku, ktorý by sa k nim nesprával dobre.

V súvislosti s psychologickou terapiou chovankyne uvádzali, že v reedukačnom centre je psychológ, aj psychologička. Uvádzali však, že pravidelné spoločné terapie s psychológom alebo s psychologičkou nemávajú. Uvádzali, že niekedy sa prídu za nimi pozrieť na skupinu, pýtajú sa ich, ako sa majú, čo majú nové a pod. Tiež uvádzali, že sa s psychológom a psychologičkou stretávajú na komunitách v pondelok. V prípade, ak majú chovankyne nejaké problémy, môžu za nimi ísť samé. Z rozhovorov vyplynulo, že nemávajú ani žiadne relaxačné cvičenia.

V súvislosti s touto témou uvádzali chovankyne nasledovné: „Mali sme minulý rok sme chodili tu, sme chodili si sadnúť a rozprávali sme sa s psychologičkou, aj hry sme hrali a tak na hodinku a potom sme išli na skupinu. Teraz to už nemávame. Ale teraz my ešte

tretiačky budeme mať povinné chodiť ku psychológovi a on nám bude rozprávať o živote a tak. Každé tretiačky to tak majú“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že každý pondelok po vyučovaní mávajú chovankyne komunitu. Na komunite riešia bodovanie, vyhodnocujú uplynulý týždeň a problémy, ktoré sa počas neho vyskytnú, a tiež sa na nej odovzdáva symbolický kvet štyrom najlepším a pracher štyrom najhorším chovankyniam.

V stredu zase mávajú domovú radu, kde sa stretávajú predsedníčky skupín so zamestnancami a kde tiež rozoberajú problémy, ktoré ich trápia.

Ďalej uvádzali, že v párny týždeň v utorok majú chovankyne krúžok tvorivej práce, pracovnú činnosť a po krúžku majú futbalový krúžok. V stredu majú po domovej rade volejbalový krúžok a po večeri aj ručné práce. Vo štvrtok je plavecký krúžok, zamestnanci uvádzali, že sa naň bude chodiť do Levoče a tiež šachový krúžok. V nepárny týždeň sú v utorok ručné práce, cross tréning a šachový krúžok. V stredu majú chovankyne futbalový krúžok a stolný tenis. Vo štvrtok krúžok tvorivej práce a stolný tenis.

Okrem toho vedúca uviedla, že reedukačné centrum spolupracuje aj s centrom voľného času v Spišskom Hrhove a chovankyne môžu chodiť na aerobik. **Počas prieskumu, napriek tomu, že už bol začiatok októbra, však ešte žiadne krúžky nefungovali.**

Zamestnanci uvádzali, že po večeri je možnosť štúdia, sledovanie správ, počúvanie hudby, hodnotenie dňa, rozdelenie rajónov a osobná hygiena.

Taktiež uvádzali, že nebránia vzájomným návštevám chovankýň medzi skupinami a tiež že chovankyne sa môžu zúčastňovať aktivít aj na iných skupinách.

Vedúca výchovy ďalej uviedla, že chovankyne majú aj ďalšie aktivity napr. chodia do kina, na prednášky, na besedy, mali workshop s filmármi, chodia na výlety, mávajú aj vystúpenia - na deň matiek, na vianočných trhoch a pod. Tiež uviedla, že niekedy robia aj diskotéky.

V súvislosti s výchovou zamestnanci uvádzali, že individuálny reedukačný plán dieťaťa zabezpečuje psychológ a dlhšie časti skupinoví vychovávatelia a triedni učitelia. Raz za tri mesiace je stretnutie všetkých zamestnancov, na ktorom sa rozoberá celá skupina ako celok ako aj samostatne jednotlivé chovankyne. Vedúca výchovy uviedla, že chovankyne majú odkazové slovníky, kde si môžu učiteľ a vychovávateľ nechávať odkazy. Psychologička tiež uviedla, že v minulosti bol problém s komunikáciou so sociálnymi kurátormi (kvôli pomalosti a financiám), ale v súčasnosti to riešia e-mailovou komunikáciou.

K výchove viacerí zamestnanci tiež uvádzali, že podľa ich názoru nie je dobré, keď sú v rovnakom zariadení umiestňované deti, ktoré sú v reedukačnom centre za záškoláctvo

s deťmi, ktoré spáchali napr. nejaký trestný čin, pretože to môže viesť k tomu, že takéto deti sa „priučia“ rôznym zlým návykom.

V súvislosti so vzdelávaním zamestnanci uvádzali, že školenia si robia najmä interné, uvádzali, že majú interné metodické združenia vedené psychológom, kde sa ako témy riešili drogy, alkohol, anorexia, bulímia, šikanovanie, zvládanie agresie a podobne.

Niektorí zamestnanci uvádzali, že by uvítali viac externých školení, spomínali len školenie ohľadne drogovej závislosti. Tiež uvádzali, že špecializované stretnutia zamestnancov reedukačných centier nemávajú, ale na rôznych spoločných stretnutiach s inými zariadeniami si vymieňajú informácie. Pre chovankyne robia školenia, a to aj s externými prednášajúcimi.

K tejto téme napr. uviedli: „Školenia sme nemali, ale máme prednášky s našimi psychológmi, kde sa dozvieme potrebné veci. Personál máme kvalifikovaný, dvaja ešte chodia na štúdium. Je tu dvanásť vychovávateľov, plus noční“.

„Školenia. Učí nás život. Bolo by dobré, ak by sa systém v tomto o nás zamestnancov viac postaral“

DOKUMENTY: Podľa správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy a školského zariadenia za školský rok 2012/2013 v pondelok od 15.00 do 16.30 hod. je žiacka komunita, po nej rozbor žiackej komunity a vychádzky. V utorok až štvrtok je od 14.30 (15.30) do 17.00 hod. výchovná činnosť. V piatok od 13.45 do 16.30 hod. je krúžková a pracovná činnosť. Od 17.00 (v piatok od 16.30) do večere je prvé štúdium a po večeri je druhé štúdium až do 19. 45 hod., kedy je hodnotenie dňa. Po ňom nasleduje hygiena, upratovanie a večierka o 21.30 hod. V piatok a cez víkend je po hodnotení sledovanie televízie alebo individuálna záujmová činnosť.

Cez víkend majú chovankyne pracovnú činnosť, upratovanie, hospodárske dopoludnie (v sobotu), verejno-prospešnú prácu, výchovnú, záujmovo-rekreačnú a športovú činnosť.

Podľa správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy a školského zariadenia za školský rok 2012/2013, v školskom roku mali chovankyne možnosť vybrať si z nasledujúcich krúžkov: športový (volejbal, hádzaná, šachy, atletika, florbal), krúžok ručných prác, tvorba, spevácky, dramatický, čitateľský krúžok, krúžok varenia, workshop-práca s hlinou. Zároveň chovankyne mali možnosť navštevovať krúžky v centre voľného času v Spišskom Hrhove (hip-hop, aerobik). Plavecký krúžok nebol prevádzkovaný z dôvodu havarijného stavu plavárne v Levoči.

Reedukačné centrum vydáva štyrikrát ročne aj školský časopis.

PRIESKUM: Počas prieskumu bolo zistené, že zariadenie je tvorené jednou hlavnou budovou. Areál zariadenia je tvorený starým kaštieľom a rozľahlým parkom. V areáli sa nachádzajú ďalšie budovy, kde sú odložené pomocné stroje a nástroje a iný materiál (technické vybavenie). V areáli parku sa nachádza fontána, jazero (plánovaná rekonštrukcia),

skleníky, polia, ihrisko. Budova je pomerne v dost' ošarpanom stave (jej údržba aj oprava vyžaduje značné náklady). Čiastočne zrekonštruované sú len vnútorné priestory a niektoré fasády, ktoré reedukačné centrum využíva, veľa vnútorných priestorov nie je využívaných, a teda ani udržiavaných. Reedukačné centrum zamýšľa presťahovanie do iných priestorov. Najnovšie rekonštruovali okná.

Chovankyne sú ubytované na dvoch podlažiach, každá výchovná skupina je tvorená dvomi izbami prepojenými klubovňou. V klubovni, v niektorých prípadoch na chodbe majú svoje uzamykateľné skrine s vecami. Každá skupina má tiež svoje sociálne zariadenia (z dôvodu vzájomných vzdialeností). V klubovniach sa nachádzali aj krby (zrejme nefunkčné), televízor, v niektorých aj počítač (bez pripojenia na internet), informačné nástenky. Každá skupina mala tiež pridelené nádoby na separovanie odpadu. Celkovo však priestory a izby pôsobili chaoticky, hoci bolo vidieť snahu o zútulnenie. Skupiny mali aj vlastné práčky na pranie bielizne a sušiaci.

Sociálne zariadenia prešli rozsiahlou rekonštrukciou, boli vo veľmi dobrom stave, čisté, udržiavané. **Za nie veľmi vhodné riešenie možno však považovať použitie závesov namiesto dverí na toaletách.**

c/ O vychádzkach

DETI: Väčšinou chovankyne uvádzali, že na spoločné vychádzky do dediny chodievajú, keď je dobré počasie a keď sa na tom ako skupina dohodnú. Niektoré chovankyne však namietali, že vychádzky sú krátke a jednotvárne, pretože chodia stále len okolo reedukačného centra.

K tejto téme chovankyne napr. uviedli: „Každý deň, keď si povieme, tak ideme s vychovávateľom. Povieme že, pán ideme vonku, to je dobre, o pol hodinku ideme“.

„Minútové prechádzky, len sem tam. Keď sa chce vychovávateľovi. Minulý týždeň sme boli asi dvakrát“.

„Niekedy chodíme na vychádzky do dediny, ale je to stále len dookola, dookola. Naša skupina nebola dva týždne na vychádzku vonku. Ani nechcem ísť niekedy, lebo je to stále dookola“.

„Niektoré dievčatá majú zákaz chodiť na vychádzku, lebo zbierajú špaky. Tento týždeň sme boli už asi štyrikrát, asi na hodinku“.

Chovankyne uvádzali, že individuálne vychádzky v reedukačnom centre nemávajú: „Voľné vychádzky už nie sú, ich zrušili. V prvom ročníku ešte boli, ale že štát to zakázal. Ale mohli by byť, bolo by to lepšie. Podľa mňa by to aj dievčatám vyhovovalo, aj by podľa mňa tak neutekali, kebyže to je. Predtým to tu bolo ešte v roku 2011, do dediny sme šli, na hodinku, dve“.

V súvislosti s nakupovaním chovankyne uvádzali, že do obchodu chodia raz za dva týždne, prípadne raz za mesiac.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že na vychádzky s chovankyňami chodia takmer každý deň, pokiaľ je dobré počasie. Uvádzali, že niektorým chovankyniam sa nechce chodiť von, radšej by pozerali televíziu, ale snažia sa ich motivovať, aby chodili von čo najviac. Tiež uvádzali, že pobyt na čerstvom vzduchu nie je viazaný na bodové hodnotenie, ale pokiaľ sa na vychádzkach správajú chovankyne problémovo (napr. napriek upozorneniu zbierali ohorky z cigariet) majú vychádzky mimo areál reedukačného centra na niekoľko dní zakázané a môžu sa pohybovať iba v parku.

Z rozhovorov so zamestnancami nevyplývalo, že by sa v reedukačnom centre realizovali individuálne vychádzky chovankyň. **Len sociálna pracovníčka uviedla, že voľná vychádzka v obci existuje ako forma odmeny.**

Zamestnanci taktiež uvádzali, že chodia na nákupy pravidelne, niektorí uvádzali, že aj každý týždeň podľa toho, ako sú na tom s vreckovým a podľa toho, ako im peniaze zašlú rodičia.

d/ O bodovacom systéme hodnotenia správania

V reedukačnom centre používajú na hodnotenie správania bodovací systém. Je založený na bodovaní správania plusovými a mínusovými bodmi.

DETI: Chovankyne boli s bodovacím systémom oboznámené. Niektoré uvádzali, že bodovací systém je spravodlivý, niektoré s ním vyjadrovali nespokojnosť. **V rozhovoroch však uvádzali, že chovankyne v niektorých skupinách majú iné výhody a podmienky ako chovankyne v ostatných skupinách. Väčšinou však chovankyne uvádzali, že mínusové body ich od úteku aj tak neodradia.**

Citujem z rozhovorov: „Ja napr. čo som tu, tak som len asi raz mala mínusové body, ja ani nefajčím, tak s tým nemám problém. A ja keď si nachytám body a chcem ich využiť, najhoršie je to, že napr. na konci roka som mala štyri alebo päť mimoriadiet a nemohla som ísť domov. Čiže som nikde nevyužila tie body, ani sa mi nepreniesli do nového školského roku, mi prepadli, čiže som ich nadarmo zbierala. Čiže nič z toho nemám“.

„Mínusáky máme za hocijakú blbosť, ale tie plusáky máme za upratovanie a musíme byť strašne dobrí, aby nám ich dali“.

„Nemôžem si ani zafarbiť vlasy, lebo by som mala skrátene prázdniny. Iné dievčatá v iných skupinách mohli. Niektoré dievčatá si robia nákupy, dostávajú peniaze, my sa iba na nich pozeráme, aj keď sme v pluse“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uviedli, že bodovací systém bol zavedený približne pred rokom. Uvádzali, že bodovanie v skupinách zatiaľ nie je jednotné, aj keď by malo byť. Tiež uvádzali, že dobré body dostávajú chovankyne za prácu navyše. Najväčšou odmenou je pre ne deň navyše k prázdninám, mimoriadna dovolenka. Niektorí zamestnanci

hovorili, že chovankyne dostávajú z odmenu aj sladkosti. Individuálne najlepšie chovankyne majú možnosť účasti na výlete alebo inom kultúrnom programe, napr. niektoré chovankyne boli v kine. Okrem návštevy kina alebo kultúrneho programu sa za dobré správanie povoľuje dlhšie sledovanie televízie alebo nákupy v obchode. Zamestnanci hovorili aj o pochvalách, pretože chovankyne pociťujú nedostatok pochvaly a rodičovskej lásky: „Ústna pochvala či uznanie, je viac ako iné odmeny“.

Sociálna pracovníčka uviedla, že najvyššou formou odmeny je **podmienečné prepustenie chovankyne do rodinnej výchovy**, na čo je však potrebný súhlas kolízneho opatrovníka.

DOKUMENTY: Hodnotenie správania chovankýň je upravené v školskom poriadku reedukačného centra. Tento upravuje odmeny, pozitívne hodnotenie - plusové body a priestupky - mínusové body.

Za odmeny sa považuje individuálna ústna pochvala, ústna pochvala pred kolektívom výchovnej skupiny, triedy, so zápisom do hodnotenia dňa, pochvala pred kolektívom reedukačného centra so zápisom do hodnotenia dňa a udelenie kladných bodov v bodovom hodnotení správania.

Plusové body sú upravené nasledovne:

- práca, za ktorú nedostáva dieťa finančnú odmenu a vykonáva ju mimo prac. činnosti, nadpriemerná pracovná aktivita, vzorná starostlivosť o rajón, dobrovoľná práca, schopnosť pracovať samostatne (mimo skupiny, bez dozoru), príkladné plnenie povinností, vzorné plnenie DS: 3-5 bodov,
- za zhotovenie výšiviek, ozdôb a predmetov slúžiacich na skrášlenie prostredia (podľa náročnosti 2x, 3x): 1-10 bodov,
- za reprezentáciu výchovnej skupiny, triedy v rámci zariadenia: 2 body,
- za reprezentáciu reedukačného centra mimo zariadenia: 4 body,
- za pomoc pri predchádzaní a odstraňovaní negatívnych javov v zariadení i mimo neho, za zabránenie úteku: 1-5 bodov,
- za prospech v škole - polročne (chovankyňa nesmie mať zníženú známku zo správania): 1-5 bodov,
- bodovanie rajónov v reedukačnom centre – za zverený rajón dostáva chovankyňa body takto: 10 bodov - + 1 bod denne, 1-7 bodov- -1 bod denne, 0 bodov- -2 body denne, svoj rajón odovzdáva, ak má chovankyňa minimálne +40 bodov za týždeň, za hospodárskej dopoludnie (vzorne urobené) má dieťa +1 bod, jedálňička má za vzorné plnenie svojich úloh (nosenie úboru, utieranie stolov, starostlivosť o hygienu v jedálni) + 1 bod denne, za vzorne urobené rajóny dostáva chovankyňa +1 bod denne.

Mínusové body sú upravené nasledovne:

- **porušovanie režimu a školského poriadku reedukačného centra:**

- fajčenie nedokázané/fajčenie dokázané: 3/5 bodov,
- neodvolená korešpondencia (listy mimo zariadenia): 3 body,
- používanie nedovolených kozmetických výrobkov, neprimerané odievanie, nedovolené kozmetické úpravy trvalého charakteru: 1-5 bodov,
- slabá pracovná aktivita, slabé plnenie povinností, odmietanie práce, odmietnutie plnenia povinností, odmietnutie plnenia príkazu: 1-5 bodov,
- získavanie, donášanie a prechovávanie nedovolených predmetov a peňazí: 3 body,
- získavanie, donášanie a prechovávanie škodlivých, nebezpečných a omamných látok: 5-10 bodov,
- úmyselné sebapoškodzovanie, odmietnutie liekov, nosenia okuliarov, lekárskeho vyšetrenia, tetovanie atď.: 5 bodov,
- piercing na akomkoľvek mieste na tele, plugy a tunely v uchu: 15 bodov,
- požitie alkoholu a iných omamných látok: 10 bodov,
- nedovolený predaj, výmena alebo požičiavanie osobných vecí: 2 body,
- nedovolené kontakty s cudzími osobami: 3 body,
- nedodržanie režimu dňa: 1-2 body,
- nedodržanie nočného kľudu: 3 body,
- nedovolené odchody od skupiny a z triedy v zariadení: 2 body,
- slabá starostlivosť o osobnú hygienu a hygienu prostredia: 1-3 body,
- nedovolené vynášanie jedla z jedálne: 1 bod,
- plytvanie potravinami: 3 body.
- nedisciplinovanosť, hlučnosť pri nástupoch, stravovaní, práci, na verejnosti: 1 bod,
- prejavy lesbizmu (jednoznačné): 5 bodov,
- porušenie mravného konania: 3 body,
- **previnenie proti zásadám morálky a spoločenského správania sa:**
- slovné napadnutie dieťaťa rovesníkom: 3-5 bodov,
- slovné napadnutie pedagogických pracovníkov, dospelých a vulgárne vyjadrovanie sa na ich adresu: 5-10 bodov,
- ohováranie: 2 body,
- drsné, vulgárne vyjadrovanie: 3 body,
- podvádzanie, klamstvo: 3-5 bodov,
- rozširovanie materiálov s mravnostne nevhodným obsahom: 3 body,
- výtržníctvo, úmyselné poškodenie alebo zničenie majetku: 5 bodov,
- fyzické napadnutie dieťaťa, pracovníka alebo inej osoby: 5-10 bodov (OM),
- krádež: 5 bodov,
- vydieranie, šikanovanie alebo jeho prejavy: 3 body,
- šikanovanie alebo jeho prejavy: 5-10 bodov,
- **porušovanie výkonu ústavnej alebo ochrannej starostlivosti:**
- šírenie nepravdivých a poplašných správ vyvolávajúcich neklud medzi deťmi: 3 body,
- simulácia nemoci alebo úrazu: 3 body,
- porušenie pravidla o výkone disciplinárneho trestu: 1-3 body,
- odmietnutie výkonu disciplinárneho trestu: 3 body,
- falšovanie úradných dokladov: 3 body,
- fetovanie, užívanie drog, nedovolené užívanie liekov: 10 bodov,

- nabádanie k hromadnej neposlušnosti a k hromadnému odmietnutiu povinností: 5 bodov,
- neskorý návrat z dovolenky, vychádzky, bez závažných dôvodov: 5 bodov,
- nedovolený odchod od skupiny mimo zariadenia: 5 bodov,
- nedovolené prerušenie pobytu v reedukačnom centre: 5 bodov a 1 bod za každý deň nepovoleného prerušenia pobytu.

Školský poriadok upravuje aj podmienky zaradenia a pobytu detí **v skupine typu A, kde sú zaradené dlhodobo vzorné alebo trvalo dobré deti**. Tiež upravuje výhody detí z takého zaradenia.

1.1.4 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach:

a/ Návštevy

DETI: Chovankyne uvádzali, že návštevy môžu mať len prvý víkend v mesiaci. Niektoré uviedli, že rodina na návštevu môže prísť hocikedy, ale musia sa nahlásiť. Chovankyne tiež uvádzali, že návštevy tretích osôb sú povolené, ale musí s tým súhlasiť sociálna kurátorka a rodičia.

Z rozhovorov citujem: „Mne napr. volajú z domova, bratia, sestry“.

„Môže prísť napr. frajer, kamarátka a tak, ale súhlas od kurátorky“.

„A neviem, návštevy sú povolené pre dievčatá od sedemnást'. Lebo ja mám 16 a keď si chcem zavolať s frajerom, tak musím čakať do 17“.

„Chcem povedať to, že chcem, aby sa to zmenilo, aby sme mali napr. kontakt so sesternicami, nejde mi ani tak o internet, ale sme tu zavretí, máme mreže na oknách, ako v base. Otvorené, aby sme mali viac voľnosť, aby sme nemali zákaz byť v kontakte s kamarátkami, s priateľom a tak. A častejšie by som chcela, aby som si volala s mamou“.

DOSPELÍ: Zamestnanci potvrdili to, čo uvádzali aj chovankyne. Tiež uvádzali, že návštevný deň je prvý víkend v mesiaci, ale je možné, aby prišli návštevy aj inokedy, musia sa však dopredu ohlásiť. Uvádzali, že chovankyne sa po súhlase sociálnej kurátorky a rodičov môžu stretávať aj s inými osobami ako s rodičmi.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku reedukačného centra každé dieťa má právo udržiavať kontakt s oboma rodičmi. **Ich návštevy môže prijať v prvú sobotu a nedeľu v mesiaci.** Riaditeľ reedukačného centra môže tieto návštevy na určitý čas zakázať, ak narušujú reedukačný proces. Na vyžiadanie rodičov môže službukonajúci vychovávateľ počas návštevy uvoľniť dieťa mimo zariadenie, najdlhšie do 18.00 hod.

Školský poriadok taktiež obsahuje obmedzenie týkajúce sa kontaktu chovankýň s tretími osobami. Podľa školského poriadku **ak je to v záujme dieťaťa staršieho ako 17**

rokov, môže sa stretávať alebo kontaktovať (telefonicky, písomne) s inými osobami ako rodičmi po písomnom súhlase rodiča, resp. príslušného úradu, práce, sociálnych vecí a rodiny za podmienok ustanovených v ods. 1 školského poriadku, v prípade dieťaťa umiestneného na základe žiadosti zákonného zástupcu po súhlase jeho rodiča alebo iného zákonného zástupcu. Výnimku povoľuje len riaditeľ reedukačného centra.

b/ Telefón

DETI: Chovankyne uvádzali, že rodičia im nemôžu telefonovať každý deň, len v utorok, vo štvrtok a v nedeľu. Chovankyne môžu telefonovať rodičom každú sobotu (niektoré uvádzali nedeľu) vlastnými mobilnými telefónmi, ktorý majú odložené u vychovávateľov. Uvádzali, že ak by bolo niečo súrne, nejaká mimoriadna situácia mohli by si zavolať aj od sociálnej pracovníčky alebo od vedúcej výchovy. Chovankyne tiež uvádzali, že pokiaľ rodičia alebo sociálny kurátor povolia, **môžu telefonovať aj iným osobám ako rodičom.**

Niektoré chovankyne však uvádzali, že telefonovať môžu počas voľacích dní len 3 minúty a telefóny sú častokrát obsadené, takže je problém sa im dovolať. **Celkovo však uvádzali, že by chceli mať možnosť častejšie telefonovať s rodičmi, ako aj s inými osobami.**

K tejto téme uvádzali: „My keď máme dobré správanie, máme tu vlastné telefóny, ale u vychovávateľov v skrini a oni nám dávajú za dobré správanie cez víkend na hodinku a tak volať. Pevnú linku to môžeme len tak na tri minúty, ale väčšinou tak na päť, to podľa vychovávateľa je, lebo napríklad naša vychovávateľka my sme k nej veľmi dobré, ona je k nám tiež dobrá, sa aj učíme, však sme končiace už tento rok, tak ona nám dovolí aj päť minút volať s priateľom a tak cez víkendy na pevnú linku“.

„S priateľom môžeme volať len v nedeľu, keď máme povolenie od rodičov“.

„V nedeľu len frajer, to musíme mať na papieri napísané od rodičov súhlas a na návštevy aj od kurátorov“.

„Aj toto je hlúpe, že dávajú mobil a hneď ho zoberú. Na tri minúty a tri minúty čo to je?“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že rodičia môžu chovankyniam telefonovať trikrát do týždňa. Chovankyne môžu rodičom volať zo svojho mobilu počas víkendu a v prípade potreby aj z pevnej linky so súhlasom riaditeľa. Nemôžu volať len osobám, ktoré im zakáza rodičia alebo sociálny kurátor. Uvádzali tiež, že možnosť telefonovať domov nesúvisí s bodovým hodnotením.

K tejto téme napr. uviedli: „Môže telefonovať aj každý víkend. Keď je pohoda, že dobre fungujú, dobré výsledky sú v škole, ten telefón môže dostať. Mám ich vo vrecúšku, všetky telefóny, donesiem ich na izbu, takže ich mám v dohľade, aby náhodou nebol nejaký

kontakt nepovolený, ale väčšinou neklamú tak, už viem za tie roky, čo môžem od nich čakať. To nie je problém. A oni na tých telefónoch dosť visia, takže už si dávajú pozor, aby si tie body ustrážili, predsa len aj frajerovi zavolať, aj kamarátke to pre nich je plus“.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku reedukačného centra telefonovanie rodičov, zákonných zástupcov a blízkych príbuzných sa môže realizovať len v nasledujúcich dňoch a len v nasledovných časoch na zverejnené telefónne číslo, v maximálnom časovom rozsahu do 3 minút každé dieťa:

- **utorok:** od 16.00 hod. do 17.15 hod.
- **štvrtok:** od 16.00 hod. do 17.15 hod.
- **nedeľa:** od 18.30 hod. do 20.00 hod.

Zároveň školský poriadok uvádza, že **v súrnych prípadoch** môžu rodičia a zákonní zástupcovia telefonovať do reedukačného centra počas všetkých pracovných dní v čase od 8.00 hod. do 15.00 hod., kedy **môžu požiadať o informácie o dieťati**. Tieto im môže poskytnúť riaditeľ, psychológ, liečebná pedagogička, učiteľ, sociálna pracovníčka, prípadne skupinový vychovávateľ.

Podľa školského poriadku reedukačného centra telefonovanie iných osôb (priateľ, kamarátka, známy...) **sa môže realizovať iba v nedeľu** v čase od 10.00 hod. do 12.00 hod.

Zároveň školský poriadok uvádza, že **chovankyňa môže telefonovať z vlastného mobilného telefónu, ktorý má uložený u svojich skupinových vychovávateľov, po predchádzajúcom súhlase skupinového vychovávateľa.**

c/ Internet

DETI: Niektoré chovankyne uvádzali, že na internet nemajú prístup vôbec. Tieto chovankyne uvádzali, že v škole nemajú ani informatiku. Niektoré uvádzali, že prístup na internet v škole majú počas hodiny informatiky, ale nemôžu ísť na sociálne siete a nesmú nikomu odpisovať napr. na e-mail. Celkovo sa takmer všetky chovankyne sťažovali, že im prístup na internet chýba a uvítali by väčšiu možnosť ako komunikovať takouto formou s okolím.

V tejto súvislosti chovankyne uvádzali: „Na internet nechodíme vôbec. Informatiku nemáme“.

„Vadí mi, že nemôžeme chodiť na internet. Napríklad predtým sme mohli ísť na Facebook, na Pokec a tak, ale neodpisovať a teraz to už úplne zrušili. Mohli sme normálne chodiť si pozerať správy, ale nešuchať ani nič, že len si pozrieť. A teraz to už vôbec nemôžeme“.

„K internetu nemáme prístup, aj keby sme chceli nemôžeme. V škole môžeme iba hrať hry, na internet sa nedá“.

„Máme informatiku, ale tam môžeme ísť len tak akurát na Youtube a tak, na Facebook nás nechcú púšťať. Raz do týždňa máme informatiku. Len A skupina to takto má, nie všetky“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že chovankyne môžu mať prístup na internet v rámci vyučovania. Na internáte sa tiež nachádzajú počítače, ale sú bez internetu. **Niektorí zamestnanci však uvádzali, že nie všetky chovankyne majú prístup na internet, ale prístup majú len druháčky a tretiačky** (okrem prístupu na sociálne siete a majú povolené aj písanie e-mailov).

c/ Prístup k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach

DETI: Niektoré chovankyne uvádzali, že nemajú dost' informácií o záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, prípadne, že informácie sa k nim dostávajú neskoro a sú nepresné.

Z rozhovorov uvádzam: „Tu deti namotávajú a potom sú nervózne“.

„Ale proste oni raz povedia toto, raz iné. Tak komu máme veriť, či tomu, či tomu ja proste neviem“.

A ďalšia chovankyňa uviedla, že nie vždy majú potrebné informácie o tom, čo sa ich týka: „Potom sú nervózne, stále sa hnevajú viete, dakedy nejedia, hádžu jedlo nabok. Aj mne sa to stalo, že som prišla tu na začiatku a povedali mi, že cez prázdniny pôjdem domov, ale to bola chyba môjho detského domova nieže ich, lebo oni sa tu snažia, aby dievčatá išli domov“.

Niektoré chovankyne taktiež nevedeli, od koho by mali informácie žiadať: „Máme sociálnu. Napríklad týždeň chýba, tak musím čakať na druhý týždeň. Nevieť potom za kým mám ísť“.

Niektoré chovankyne však boli informované dostatočne a uvádzali, že ak potrebujú vedieť nejaké informácie, ktoré sa ich týkajú (súdne konania a pod.), obrátili by sa na sociálnu pracovníčku: „To je úžasná žena. Fest ju mám rada, fest dobrá. Ona vždy všetko vie pekne vybaviť, aj nám pomôže. No náhodou, ja viem vždy všetko. Ja sa vždy idem pani opýtať a vždy mi všetko povie na rovinu“.

1.1.5 O spolupráci centra s rodinou detí

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že len málo rodičov sa o chovankyne skutočne zaujíma a spolupráca s rodičmi v súčasnosti veľmi nefunguje.

Zamestnanci k tejto téme uviedli: „Málo je návštev rodičov. Niekedy boli oveľa častejšie. Niekedy sme mali aj rodičovské združenia a pozývali sme rodičov na združenia a teraz by ani nedošli. Niekedy bol väčší záujem rodičov o deti, teraz už nie“.

„V súčasnej dobe nie sú nejaké také projekty alebo aspoň nemám o tom vedomosť, čo sa týka rodičov. Predtým sme mávali také projekty, keď rodič mohol k nám prísť, boli tu pozvaní, máme síce aj takú možnosť, máme jednu takú skupinku, keď by rodič mal záujem, môže sa prísť pozrieť ako to tu funguje a má tu aj možnosť prespať. Je tu vytvorená skupinka, také dve izbičky sú tam pre návštevy hej alebo keď sme mali športové hry, tak je tam niekto umiestnený alebo tak. Ale teraz nebeží nám momentálne nič. Predtým to organizovala psychologička, tá tu už nepracuje a mala také stretnutia s rodičmi. Ale bol maličký záujem o to. Je to z celej republiky, no a sú tie rodiny sociálne slabé“.

1.1.6 O útekoch z centra

DETI: Chovankyne uvádzali, že úteky z reedukačného centra sú časté. Niektoré uvádzali, že týždenne utečie 6 - 7 chovankýň. Hovorili však, že väčšinou ide o krátkodobé úteky do dediny, kde chovankyne zbierajú ohorky od cigariet.

Chovankyne tiež uvádzali, že po úteku si náklady na dovoz späť do reedukačného centra musia hradiť sami z vreckového tak, že im z neho postupne strhávajú vypočítanú sumu. Uvádzali, že po úteku je im vystavená „faktúra“. Namietali, že faktúry sú neprimerane vysoké, hovorili, že je to viac ako len za benzín na cestu. Niektoré chovankyne si vysokú sumu vysvetľovali tak, že musia okrem benzínu platiť šoférovi za to, že ide pre ne.

K tejto téme uvádzali: „Napri. teraz ta čo tu je, je po úteku, má faktúru 200,- eura a že zákaz až do odvolania vychádzok“.

„Ja som mala dva úteky. Teraz nemám žiadne peniaze, mám -1,55 eur a faktúru mám vyše 200,- eur splatiť. Faktúru to je to, že vlastne dievča keď odtiaľto ujde a napríklad zavolajú policajti, že už ho chytili, napri. mňa, tak náš šofér on ide so svojim autom alebo aj s ústavným po nás a on si vlastne potom urobí faktúru za to, že vo voľnom čase išiel po nás. On si dáva 100,- euro, 200,- eur“.

„Keď nás dovezú z úteku, tak platíme faktúru za to, že nás doviezli. Ale zdá sa mi to viacej akoby to malo byť, lebo benzín je o polovicu lacnejší ako platíme celú sumu. Čiže napríklad som bola na úteku v ... a platila som 130,- euro. A keby počítam čisto benzín, tak ma to možno vyjde čo ja viem, 80,- eur.“

Chovankyne tiež uvádzali, že po úteky dostanú mínusové body a majú zakázané všetky výhody - duple, vychádzky do dediny, nákupy, môžu ísť len do parku. **Niektoré uvádzali aj zákaz písať listy.** Tiež uvádzali, že keď má chovankyňa dva úteky, nemôže ísť nejaký čas na prázdniny domov alebo sú jej krátené prázdniny. Chovankyňa, ktorá utečie, musí ísť na pohovor s psychológom a s liečebnou pedagogičkou, ktorá je však v súčasnosti na materskej dovolenke. Uvádzali, že po príchode z úteku ich dávajú na zdravotnú izoláciu. Ak sa však vrátia v ten istý deň, nemusia na izoláciu ísť.

Chovankyne tiež namietali, že po úteku, ako aj po návrate z prázdnin, im vykonávajú zamestnankyne reedukačného centra prehliadku, či pri sebe nemajú cigarety alebo iné zakázané látky. Uvádzali, že tieto prehliadky sú podľa nich

ponižujúce, pretože sa pri nich musia vyzliecť donaha alebo do spodného prádla a zamestnankyne im pozerajú aj pod spodné prádlo.

Z rozhovorov citujem: „Nepáči sa mi, že sa nám pozerá pri prehliadke do gatiek“.

„Keď som prišla prvýkrát z prázdnin, ma to až zarazilo. Úplne som sa musela vyzliecť, úplne nohavičky dole všetko a ešte aj drepy či čo, takto čupnúť som si musela. Neviem. Predtým som sa s tým nikde vôbec nestretla. No tak bolo mi to nepríjemné a keď som povedala, že nohavičky si nedám dole, že sa hanbím, tak sa mi začali policajtni vyhrážať, že zavolajú. Už sa aj mamka na to sťažovala“

„Tak nám pozerajú do nohavičiek, vyzliecť sa musíme a tak“.

„Podľa mňa osobné prehliadky sú dosť prehnané a zasahujú do súkromia. Je to kvôli tým cigaretám hlavne. Voľakedy sa to takto vôbec neriešilo. Teraz napr. robíme drepy, keď prídeme z prázdnin a dobreže nás celé nevyzlečú“.

„Ešte môžem povedať? Mňa tu najviac toto, lebo my keď sa vraciame z prázdnin, oni už teraz urobili, to je asi pol roka alebo koľko, my sa musíme úplne dohola vyzliekať, úplne celé. Ešte aj gaťky všetko, ešte aj keď máte viete ženské problémy. Ja som bola úplne proti tomu, ja som mala problémy, ja som mala z toho traumy, keď som tu prišla a ja som sa tu mala pred niekým, ja som sa pred vlastnou sestrou, pred rodinou nevyzliekla a tu som sa mala vyzliekať. A aj tak dievčatá pašujú. Aj teraz, keď sme prišli z prázdnin, úplne celé sa vyzliekli. Ja toto musím povedať, lebo toto sa mi vážne nepáči. A keď máte toto, tak na záchod a budú sa na vás pozeráť, ako si vymieňate vložku“.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že od príchodu novej chovankyne v auguste sa problém útekovosti zvýšil, keďže láka k úteku aj iné. **Uvádzali, že prevládajú skôr jednoduché úteky do obce, kde chodia chovankyne zbierať cigaretové ohorky** a potom sa vracajú späť do reedukačného centra. Čo sa týka dlhodobjších útekov, zamestnanci uvádzali, že utekajú hlavne tie dievčatá, ktoré nechodia na prázdniny.

Aj zamestnanci uvádzali, že po úteku si náklady na dovoz späť do reedukačného centra musia hradiť chovankyne samé z vreckového tak, že si z neho postupne sporia. V tejto súvislosti uvádzali napr.: „Hradia to. Ten výjazd. Áno. Na kilometre. Koľko kilometrov sa prejde, je tam taxa, to je v zákone. Je tam koľko a potom toľko zaplatí. Z vreckového to šporí“.

Uvádzali, že po úteku prejde chovankyňa osobnou prehliadkou, ak je to potrebné a je podozrenie na nejakú chorobu, ide na zdravotnú izoláciu. V súvislosti s osobnými prehliadkami uviedli, že chovankyne sa musia vyzliecť len do spodného prádla a nie úplne donaha.

Zamestnanci tiež uvádzali, že po úteku má chovankyňa nejaký čas zákaz ísť domov alebo skrátené prázdniny, tiež môže mať zákaz vychádzok do obce, pričom ale stále má právo byť vonku každý deň. Tiež sú im obmedzené nákupy (ale potrebné veci im nakúpia), majú zákaz sledovania televízie, prípadne pridelenú prácu navyše.

DOKUMENTY: Počas osobného prieskumu boli na úteku 4 chovankyne. Pri osobnom prieskume nám bola poskytnutá fotokópia časti „kniha útekov“ za rok 2012 a rok 2013, v ktorej je zaznačené meno dieťaťa, dátum jeho úteku, okolnosti úteku, meno pracovníka, ktorý útek hlásil, kto hlásenie prijal, dátum návratu a okolnosti návratu do reedukačného centra. **Za rok 2012 obsahuje „kniha útekov“ až 148 útekov, za rok 2013 (do 4. októbra 2013) obsahovala 77 útekov.** Vo veľkej väčšine prípadov išlo o hromadné úteky z reedukačného centra.

Ďalej podľa školského poriadku **náklady spojené s návratom dieťaťa uhradzuje dieťa, pričom zamestnanec vyúčtovania hospodárke predkladá do troch dní po záchyte.** V súvislosti s vyššie uvedeným postupom riaditeľ reedukačného centra v písomnom stanovisku uviedol, že chovankyne zneužívajú služobné auto na dovoz do zariadenia (či už z prázdnin, z úteku, atď...), svojím konaním odoberajú peniaze z rozpočtu školy na úkor ostatných detí, ktoré sú o tieto finančné prostriedky ochudobnené a doplácajú na nezodpovedné konanie svojich spolužiakov. Taktiež uviedol, že odmieta scestný názor (zrejme myslel názor chovankýň), že peniaze berie údajne vodič zariadenia a že každá faktúra je riadne zaevidovaná v účtovnej evidencii zariadenia a peniaze sú znova použité na prepravu chovankýň.

Za rok 2013 obsahovala „kniha útekov“ 17 prípadov, kedy boli chovankyne privezené po úteku späť do reedukačného centra služobným autom. Pri niektorých útekoch však nebolo uvedené, akým spôsobom sa chovankyňa vrátila. Riaditeľ reedukačného centra uviedol, že nie vo všetkých týchto prípadoch bola chovankyniam vystavená faktúra, pretože niekedy boli chovankyne vyzdvihnuté „po ceste“ zo služobnej cesty. Na našej požiadanie nám bolo zaslaných 16 fotokópií faktúr za dovoz chovankýň do reedukačného centra z úteku s nasledujúcimi údajmi:

1. dňa 13.01.2013, Spišský Hrhov - Bratislava, celková suma: 220,53 eura (735 km),
2. dňa 19.04.2013 Spišský Hrhov - Žilina a späť, celková suma: 108,01 eura (360 km),
3. dňa 08.05.2013 Spišský Hrhov - Košice a späť (1/3), celková suma: 57,16 eura (192 km),
4. dňa 03.05.2013 Spišský Hrhov - Košice a späť (1/3), celková suma: 19,05 eura (64 km),
5. dňa 03.05.2013 Spišský Hrhov - Košice a späť(1/3), celková suma: 19,05 eura (64 km),
6. dňa 03.05.2013 Spišský Hrhov - Košice a späť (1/3), celková suma: 19,05 eura (64 km),
7. dňa 14.06.2013 Spišský Hrhov - Žilina a späť, celková suma: 101,66 eura (340 km),
8. dňa 28.07.2013 Spišský Hrhov - Martin a späť (1/2), celková suma: 44,85 eura (150 km),
9. dňa 05.08.2013 Spišský Hrhov - Martin a späť, celková suma: 89,70 eura (300 km),
10. dňa 05.08.2013 Spišský Hrhov - Sabinov a späť, celková suma: 27,51 eura (92 km),
11. dňa 07.08.2013 Spišský Hrhov - Lietavská Lúčka a späť, celková suma: 107,64 eura (360 km),
12. dňa 12.08.2013 Spišský Hrhov - Lučenec a späť, celková suma: 99,27 eura (332 km),
13. dňa 14.08.2013 Spišský Hrhov - Martin a späť, celková suma: 89,70 eura (300 km),
14. dňa 25.08.2013 Spišský Hrhov - Lučenec a späť, celková suma: 96,88 eura (324 km),
15. dňa 28.08.2013 z Prievidze, celková suma: 72,66 eura (243 km),
16. dňa 28.07.2013 Spišský Hrhov - Martin a späť (1/2), celková suma: 44,85 eura (150 km).

1.2 VÝŽIVA, ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ A HYGIENICKÉ PODMIENKY

1.2.1 Výživa

DETI: Chovankyne uvádzali, že najväčší problém, ktorý ich v reedukačnom centre trápi, je nedostatok stravy. Chovankyne uvádzali, že stravu dostávajú len trikrát denne. Takmer všetky uvádzali, že bývajú hladné. Uvádzali, že strava nie je zlá, len porcie sú zle rozložené. Nedostatok stravy uvádzali chovankyne najmä v súvislosti s raňajkami, pričom uvádzali, že najväčší hlad pociťujú najmä od raňajok do obeda a potom od obeda do večere. Uvádzali, že spolu s raňajkami dostanú aj desiatu, ktorú si majú so sebou zobrať do školy. Tiež uvádzali, že na raňajky dostávajú jeden kus pečiva a ďalší kus pečiva – chlieb alebo nejaké sladké pečivo dostanú k tomu na desiatu. Ďalej chovankyne uvádzali, že desiatu si zjedia obyčajne hneď spolu s raňajkami, pretože raňajky sú nedostatočné. **Olovrant majú tiež spolu s večerou**, uvádzali, že k večeri dostanú napr. jablko alebo jogurt. **Celkovo uvádzali, že porcie sú malé a dupľu dostanú málokedy.**

V rozhovoroch uviedli napr.: „Ráno pomaly nič, na obed málokedy niečo a večer sa obžerte. Malo by tu byť päťkrát jedlo, ale je len trikrát“.

„Ja sa chcem len spýtať, že ako to je možné, lebo to že vraj určil štát, že túto stravu, že v iných ústavoch je viacej jedla a tunaj nám dajú len trikrát denne jesť. Na tie raňajky nám dávajú aj tú desiatu, lenže ono to je strašne málo a oni nám tak dajú jeden chlieb a buchtu a niekedy chlieb a chlieb“.

„My máme raňajky, ráno o siedmej, obed máme o pol jednej a potom až o šiestej večeru a inak sme hladní medzitým stále. Desiata, olovrant? Máme to že napr. že ráno máme krajec jedného chleba, to máme ku raňajkám a k tomu máme druhý krajec, že to máme na desiatu. Olovrant absolútne nemáme. Od jednej do šiestej nemáme absolútne žiadnu stravu, to sme všetci hladní. Môžeme skuvíňať od hladu a nikto nič. A proste na večeru máme hocičo ako prvú večeru a k tomu máme jablko ako druhú večeru. A to stále“.

„Varia tu strašne málo. To sa všetci s'ážujeme na to. Stále sme hladní. A ja za to, že som ušla, ani do obchodu nebudem môcť ísť dva týždne“.

„Ja keď som teraz po úteku, tak budem umierať od hladu. Ani na dupľu teraz nemôžem ísť. ani do obchodu nemôžem ísť“.

„Viacej jedla. Pani taká som hladná. Viete čo nechápem, ráno podľa mňa raňajky je dosť veľký základ, aby sa človek najedol. A na raňajky nám dajú jeden chleba a jednu buchtu. A raňajkuje o siedmej a jeden chleba, jedna buchtu a to je už aj desiata. A do pol jednej alebo niekedy aj do jedna desať sme hladné. Lepšie by bolo, keby nám dali napríklad dva chleby a jedna buchtu, proste väčšie raňajky. Potom obed máme niekedy malý fakt. Napríklad Niekedy dostaneme rezeň a zemiaky - ale je to tiež tak málo, lebo takto a takto sú zemiaky

a asi ako je Váš mobil, taký dostaneme rezeň a tenký... Ja sa nestážujem pani, lebo viete, človek nikdy nevie. Ja keď možno odtiaľto vyjdem, nebudem mať možno ani na chleba a ja si vážim, že nám tu varia, ja som to povedala veľakrát aj kuchárkam, ale hocikedy im poviem aj, nech nám navaria viac. Napríklad na raňajky nám dajú málo, čo človek potrebuje, aj na obed. A potom do šiestej vydržať je tiež dlho. Olovrant až pri večeri tiež dostávame. A to napríklad jablko, buchta, hruška. Keby hneď dali dva chleby a buchtu, neviem dva chleby, tri chleby a buchtu, tak si človek odloží a potom zje“.

„Málo dávajú jest', aj keď nevyzeráme podaktoré, ale ta naozaj málo tu dávajú. No a raňajky s desiatou zjeme hneď, bo sme hladné a na večeru nám dávajú, nám dajú dačo jest' a jablko. Jak by sme sa mali z toho najest'. Mohli by nám dávať buď skôr ešte dačo, napr. o takej pol piatej a potom až o šiestej máme večeru, ale oni nám dajú o jednej obed alebo o dvanástej a potom až o šiestej“.

„Sme si minule kúpili, že chleba a také veci, ale za 4 dni sme to zjedli od hladu a zase hladovka“.

„Či by ste to nejako vybaviť mohli u toho riaditeľa, aby sme neboli hladné stále. Viacej jedla“.

Dve chovankyne uviedli, že majú špeciálnu diétu, pričom jedna uviedla, že pokiaľ majú ostatné chovankyne teplý obed, ona dostala len chlieb s maslom. Ďalšia uviedla, že to, že má zo zdravotných dôvodov obmedzenú stravu, sa snažia zohľadňovať, ale niekedy zabudnú.

Chovankyne uvádzali, že majú možnosť variť si aj samé v kuchynke. Uvádzali však, že možnosť uvariť si majú ako skupina len raz do mesiaca.

Chovankyne sa sťažovali aj na to, že nemajú dostatočne zabezpečený pitný režim.

V tejto súvislosti uviedli napr.: „Stále sme tu aj smädní. Lebo vodu keď sa chceme napiť, tak si musíme sami kúpiť. Len čistú vodu z vodovodu. Ale to je strašne zlá voda. My radšej ani nepijeme nič“.

„Keď chceme vodu, máme tam umývadlo, do ruky si naberieme“.

„V jedálni ráno keď si pýtame čaj, tak ešte kuchárky začnú rozprávať, a my nie sme povinné vám dať, a pritom sú povinné, lebo keď sme choré, máme mať čaj, no a nedávajú nám. Napríklad dneska bolo ráno, ja neviem čo to bolo, dačo úplne, dáke mlieko hnedé, to ani kakao nebolo, ani káva, hnusné to bolo a ani čaj nedali. A pozeráme, to do školy si máme to zobrať? Tak ani sme nepili podaktoré nič“.

DOSPELÍ: Aj niektorí zamestnanci uviedli, že raňajky sa im zdajú slabšie. Uvádzali, že chovankyne sa často sťažujú na nedostatok stravy, ale napriek tomu skoro každá v reedukačnom centre priberie. Zároveň uvádzali, že to je pravdepodobne preto, že priberajú z večere a možno je problém v rozložení porcií.

Zamestnanci napr. uviedli: „Stáva sa, že povedia, že majú aj málo“.

„Strava dobrá ako chuťovo, ale toto si sťažujú tak dievčatá, lebo to je puberta ja podľa svojich viem, že vtedy mi išli hlavu zjesť a dosť tak od obeda do večere je im dlho. Dlhو im je, hej sú hladné. Tak na olovrant, aspoň dáky chlieb alebo čo, keby mali“.

PRIESKUM: Počas prieskumu bola uskutočnená aj prehliadka kuchyne a jedálne. Jedáleň bola priestranná s väčším množstvom stolov, stôl pre zamestnancov sa neodlišoval od ostatných. V kuchyni spotrebúvajú aj vlastné dopestované plodiny. V kuchyni sme nedostatky v hygiene nezistili.

1.2.2 Zdravotná starostlivosť

DETI: Viaceré chovankyne vyjadrili nespokojnosť s prístupom zdravotnej sestry k ich zdravotným problémom. Vyjadrovali sa, že zdravotná sestra je k nim ľahostajná, ich problémy podceňuje a zľahčuje a dlho trvá, kým ich zoberie na vyšetrenie k lekárovi. Väčšina dievčat uvádzala, že za zdravotnou treba chodiť viackrát, aby problém začala riešiť. Uvádzali tiež, že je nedostatočne zabezpečená zdravotná starostlivosť v prípade, ak potrebujú zubné ošetrovanie. Uvádzali, že dostať sa k zubárovi trvá dlho a zubár im v prípade zubného kazu nedáva plomby, len dočasné zubné vložky, pretože u neho nie sú prihlásené. Tiež uvádzali, že nechodia ani na preventívne prehliadky, k lekárovi chodia až keď vznikne nejaký zdravotný problém.

„Mala som zdravotný problém. Mala som hrčku na prsníku. Zdravotná to vôbec neriešila, povedala, že to nič nie je a po šiestich mesiacoch som išla k doktorovi a povedal, že mám nezhubný nádor a musela som ísť na operáciu. Zdravotná starostlivosť je tu úplne nulová. Pani zdravotná to nerieši. Pokiaľ idem za pani vedúcou, tá to rieši hneď. Čiže keď už mám nejaký problém, vždy chodím radšej za pani vedúcou, lebo pani zdravotná povie, že no však to nič není. Sťažujú sa aj iné dievčatá. Napríklad jednej tu krvácajú zuby už týždeň a vôbec ju nezobrala k zubárovi doteraz. Preventívne zdravotné prehliadky nie sú vôbec žiadne, ani u gynekológa, pokiaľ nemáme až nejaký problém, až vtedy sa to rieši.“

„Mala som ísť na sono obličiek, ale zdravotná ma nechce zobrat, vraj nemá na to čas“.

„Ja mám problém s očami, nevidím dobre, mám problém s malými písmenkami. A asi päťkrát alebo neviem koľko som ju upozornila, aby som mnou išla na očné. Tak som nechala tak, včera som jej povedala tiež a ona že joj tak bože môj ta s kým mám skorej s tebou alebo neviem s jakou babou. A ja že viete čo pani, ja si to vybavím aj doma. Ona hneď, že máš peniaze a tak. Však o peniaze tu nejde, len chcem sa dozvedieť, čo mám s tými očami. Však ja potrebujem okuliare, lebo aj v škole, niekedy sa mýlim, mám problémy s čítaním. Čítam a proste začala ma veľmi bolieť hlava aj s očami, lebo stále hovorím a už ma to nebaví, stále niekoho prosíkať. Lebo my máme problém, babka je úplne slepá, mama nosí okuliare, brat nosí okuliare“.

„Oni keď vidia, napr. keď odpadne niekto, už vidia že naozaj je to zle, tak idú hej. Tak ja nechápem tomu, keď začnú vidieť, že ťa hlava bolí, také niečo, nič. A oni až keď vidia, že naozaj je to zlé, tak až potom idú“.

„Boleli ma zuby, hovorila som zdravotnej, ale povedala, aby som vydržala, dokiaľ vybaví nejaké veci. V Bačkove so mnou vedeli ísť aj do Trebišova, ale tu nič nerobia“.

„Minule keď som to riešila ten zub, dva týždne som na to čakala. Že teraz Ťa nemôžem zobrať, lebo mám plno, zoberiem Ťa budúci týždeň“.

„Ja mám problémy s mandľami. A nikde ma zdravotná, mi povedala chodť doma vybrať. Dá mi domov zdravotnú kartu a pritom ja mám tu problémy. Doma keď som ako som chorá, ale čo zoberiem lieky. Doma chcem byť na prázdninách, nechcem ležať v nemocnici. Nieže neverí, jej akoby sa nechcelo ísť tam.“.

DOSPELÍ: V súvislosti so zdravotnou starostlivosťou zamestnanci najčastejšie uvádzali, že sú problémy so zubným ošetrovaním. Uvedený problém potvrdila aj zdravotná sestra, ktorá uviedla, že zubný lekár nechce chovankyne brať: „Nechce nás. Prijme len akútne stavy“. Niektorí zamestnanci sa vyjadrili, že chovankyne často simulujú zdravotné problémy.

1.2.3 Hygienické podmienky

DETI: Chovankyne sa sťažovali, že na izbách im býva chladno a často netečie teplá voda. Tiež namietali, že hygienické prostriedky, ktoré dostávajú sú po záruke a nekvalitné a nechcú ich používať.

K tejto téme napr. uviedli: „V mikinách sme stále my na izbe. Mikiny a pod dekami. Ale v škole je strašná zima“.

„Studená voda veľmi ide. Keby išla teplá, ale to len raz za čas“.

„Teplá voda raz do týždňa. O druhej ide teplá voda, ale o tretej už nejde teplá“.

„Hygienické veci si kupujeme sami, lebo sú nekvalitné. Aj toaleták si kupujeme“.

DOSPELÍ: Uvádzali, že nedostatok teplej vody a slabšie kúrenie súvisí s tým, že reedukačné centrum sa nachádza v budove kaštieľa. Pri prieskume riaditeľ zariadenia uviedol, že reedukačné centrum sa bude v najbližšom období sťahovať do iných priestorov.

Čo sa týka námietok chovankýň na kvalitu hygienických prostriedkov, vychovávateľka v tejto súvislosti uviedla nasledovné: „My sme spomínali aj na porade, že by bolo dobré už aj dačo kvalitnejšie ak kupovať dievčatám, čo sa týka tej hygieny, predsa len doba už pokročila, už aj my musíme ísť dopredu. Dohodli sme sa tak, že keď sa minú tie zásoby, čo sú, tak že potom“.

2. ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY DETÍ V CENTRE

2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť

Právo na osobnú slobodu a bezpečnosť je základným právom

Čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len Európsky Dohovor): „Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom... d/ iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán“.

Čl. 18: „Obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené práva a slobody nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené.“

Čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústava): „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nezcudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“

Čl. 13 ods. 2 ústavy: „Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.“

Čl. 17 ods. 1 ústavy: „Osobná sloboda sa zaručuje.“

Podľa dostupných informácií, väčšina detí, ktoré sú umiestnené v reedukačnom centre bola rozhodnutím súdu v občianskoprávnom konaní (podľa zákona o rodine) odňaté zo starostlivosti rodičov a bola nad nimi nariadená ústavná starostlivosť. Na základe toho možno konštatovať, že v prípadoch týchto detí ide o **„iné obmedzenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu“** podľa čl. 5 ods. 1 písm. d) Európskeho Dohovoru, ktoré môže prichádzať do úvahy iba v prípade, že ide o zákonné rozhodnutie, ktorého účelom je výchovný dohľad, ak vynecháme posledný možný dovolený dôvod obmedzenia osobnej slobody maloletého, a to pre účely jeho predvedenia.

Pre konštatovanie, že nedošlo k porušeniu základného práva maloletého na osobnú slobodu a bezpečnosť musia byť splnené obidve podmienky. Nestačí splniť, že maloletému bola sloboda obmedzená na základe zákonného rozhodnutia, ale musí byť naplnený aj účel výchovného dohľadu. Aj preto skutočnosť, či pozbavenie osobnej slobody konkrétneho maloletého plní účel, v pravidelných intervaloch prehodnocuje súd. Najmenej dvakrát do roka by mal hodnotiť účinnosť ústavnej výchovy, sledovať spôsob, akým je ústavná výchova (ochranná výchova) vykonávaná, najmä v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany, s obcou a s príslušným zariadením, v ktorom je dieťa umiestnené. Svoje hodnotenie tak súd spravidla robí vychádzajúc z údajov o maloletom od príslušného orgánu verejnej správy, aj zariadenia, v ktorom je dieťa umiestnené. Súd nepreskúmava inštitúciu a pomery v nej, inak postupuje prokuratúra.

Ak by sa vykonávaním reálnej praxe v reedukačnom centre (nie v jeho písomných materiáloch) nenaplnil účel výchovného dohľadu a z toho dôvodu ho nemožno riadne naplniť, potom dochádza k porušeniu práva maloletého na osobnú slobodu. V takomto prípade by sa totiž čl. 5 ods. 1 písm. d) Európskeho Dohovoru, v zmysle čl. 18 Európskeho Dohovoru neaplikoval správne a úplne. Podľa článku 18 obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené právo a slobodu nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené. V prípade maloletých detí umiestnených do reedukačného centra je možné obmedziť ich osobnú slobodu iba a **výslovne na účely výchovného dohľadu**. Nie iba dohľadu, ale výchovného dohľadu, čo je iná kvalita. Štát má úlohu dohliadať na výchovu a pedagogickú činnosť personálu škôl vrátane špeciálnych výchovných zariadení.

Verejný ochranca práv si musí položiť otázku, či obmedzenie slobody maloletého, umiestneného do tohto reedukačného centra, splňa výchovný cieľ.

Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia. Pôvodným sociálnym prostredím má zákon na mysli prostredie mimo ústavnej starostlivosti.

Reedukačné centrum má teda poskytovať deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Prístup zamestnancov reedukačného centra k deťom, výchovné metódy, ktoré zamestnanci využívajú, ako aj celková atmosféra zariadenia splňa účel, na ktorý je reedukačné centrum podľa zákona zriadené. Pobyt detí v reedukačnom centre teda naplnia svoj zákonom ustanovený výchovný účel a z tohto dôvodu nedochádza k porušovaniu práva detí, umiestnených do starostlivosti reedukačného centra na základe rozhodnutí súdov v občianskoprávných konaniach a detí umiestnených v starostlivosti centra na základe dohody so zákonnými zástupcami dieťaťa a na základe dohody s osobitným zariadením na vykonávanie ochranej výchovy uloženej v trestnom konaní, na osobnú slobodu a bezpečnosť.

2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie

Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie je základným právom

Čl. 3 Európskeho Dohovoru - Zákaz mučenia: „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 16 ods. 2 ústavy: „Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 19 ods. 1 ústavy: „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“

Čl. 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty... robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním, alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti ...akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Podľa ods. 2: „Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie...“

Čl. 20 ods.1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Zákaz neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania, či takýchto trestov, podľa čl. 3 Európskeho Dohovoru platí bez ohľadu na správanie sa obeť.

Za neľudské zaobchádzanie možno označiť také zaobchádzanie (št. orgánu) s inou osobou, ktoré je motivované zámerom spôsobiť jej utrpenie, je premyslené, používané bez prestávky po dobu mnohých hodín a buď spôsobí obeti skutočné ublíženie alebo intenzívne psychické a fyzické utrpenie.

Za ponižujúce zaobchádzanie sa považuje také správanie (št. orgánu), ktoré mohlo vyvolať pocity strachu, úzkosti, menejcennosti a bolo spôsobilé ju pokoriť a ponižiť. Pokorenie musí dosahovať určitú závažnosť, aby bolo možné konanie, ktoré ho spôsobilo, alebo spôsobuje, považovať za ponižujúce.

V oboch prípadoch ide o takéto konanie vtedy, ak presahuje hranice daných foriem legitímneho zaobchádzania, či trestu.

V súvislosti s právom na dôstojné zaobchádzanie bolo potrebné preskúmať, či sú v tomto zariadení používané telesné tresty, preskúmať postup reedukačného centra v súvislosti s umiestňovaním detí do ochrannej miestnosti, a či osobné prehliadky chovankyň po úteku nepredstavujú tiež formu ponižujúceho zaobchádzania.

2.2.1 Telesné tresty

Veľmi pozitívne hodnotím fakt, že chovankyne v rozhovoroch úplne vylúčili, že by zamestnanci v reedukačnom centre používali telesné tresty. Keďže v reedukačnom

centre je dostatočne zabezpečené aj právo dieťaťa byť vypočuté, verím, že garancie, že deti nebudú vystavené fyzickému násiliu sú v centre zabezpečené.

2.2.2 Ochranná miestnosť

Vybavenosť ochrannej miestnosti:

Podľa ustanovenia § 11 ods. 2 vyhláške Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej len „vyhláška“), má mať ochranná miestnosť podlahovú plochu najmenej osem štvorcových metrov, výšku najmenej 250 cm a výšku najviac 300 cm a je vybavená takto:

- a) nábytok pevne pripevnený k podlahe, ktorý tvorí posteľ, stôl a sedadlo,
- b) zabudované WC s nádržkou na vodu umiestnenou mimo miestnosti,
- c) jednoduchý zdroj pitnej vody,
- d) jedna stena upravená ako zelená tabuľa,
- e) osvetlenie miestnosti s vonkajším ovládaním mimo dosahu dieťaťa,
- f) umývateľná teplá, pevne upevnená podlahová krytina,
- g) vykurovanie, ktoré zabezpečí teplotu v miestnosti najmenej 21 stupňov C,
- h) okno s vetraním chránené proti rozbitiu,
- i) zvukové zariadenie na privolanie pedagogického zamestnanca,
- j) materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, športové a iné vybavenie, ktoré svojím charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha upokojovať dieťa.

V súvislosti požiadavkami stanovenými vo vyhláške sme **nezistili žiadne vážne nedostatky. Jediným nedostatkom bolo, že v ochranných miestnostiach sa nenachádzal žiaden materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, športové a iné vybavenie, ktoré svojím charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha upokojovať dieťa.**

Účel používania ochrannej miestnosti, umiestňovanie detí do ochrannej miestnosti a podmienky pobytu v nej:

Podľa ustanovenia § 125 ods. 6 školského zákona v **záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb** na odporúčanie psychológa môže riaditeľ zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, umiestniť dieťa na určitý čas do karanténnej miestnosti alebo ochrannej miestnosti, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti, alebo do príchodu zdravotnej pomoci alebo Policajného zboru.

Podľa ustanovenia § 125 ods. 7 školského zákona **ochranná miestnosť**, ktorá sa zriaďuje v reedukačnom centre, slúži na ochranu a upokojenie dieťaťa, pobyt v nej nie je možné využiť ako trest.

Aj keď z rozhovorov s chovankyňami a zamestnancami nevyplýva, že by sa ochranná miestnosť používala z iných dôvodov ako v prípade agresivity chovankyň, školský poriadok upravuje podmienky umiestnenia v rozpore s podmienkami ustanovenými v zákone. Podľa školského poriadku je do ochrannej miestnosti možné umiestniť dieťa okrem iného aj za disciplinárne previnenie vo forme nedovolených prerušení pobytu (teda ako trest po úteku), pomoci pri nedovolenom prerušení pobytu alebo tiež za užívanie, rozširovanie a donášanie alkoholu, návykových, omamných látok a za donášanie a rozširovanie materiálov propagujúcich rasizmus, fašizmus a iné hnutia vedúce k potláčaniu základných ľudských práv. Tieto dôvody, ktoré má reedukačné centrum upravené v školskom poriadku však nie sú zákonné.

Zároveň bolo prieskumom dokumentov zistené, že v roku 2013 boli chovankyne umiestnené v ochrannej miestnosti vždy na 24 hodín. Aj keď k umiestňovaniu chovankyň do ochrannej miestnosti nedochádza v reedukačnom centre často a aj keď zákon umožňuje z určených dôvodov umiestniť dieťa do ochrannej miestnosti až na 24 hodín, to, že sa to deje vždy je nežiaduce. Umiestňovanie dieťaťa do ochrannej miestnosti až na 24 hodín by malo byť vnímané ako výnimočné opatrenie, pričom nemožno vylúčiť, že účel umiestnenia by mohol byť v mnohých prípadoch splnený aj skôr.

Osobná sloboda patrí k najdôležitejším základným právam a slobodám a okrem medzinárodných dokumentov je garantovaná aj čl. 17 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa tohto článku osobná sloboda sa zaručuje, pričom nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Osobnej slobode sa ochrana poskytuje aj v prípadoch jej obmedzovania a pozbavenia. Umiestnenie dieťaťa do ochrannej miestnosti je potrebné vnímať ako určitú formu obmedzenia osobnej slobody dieťaťa, ktoré už má osobnú slobodu obmedzenú umiestnením do špeciálneho výchovného zariadenia. A aj preto jej ďalšie obmedzovanie prostredníctvom uplatnenia (v platnom zákone zatiaľ ešte dovoleného) výchovného opatrenia treba používať po starostlivom uvážení a len v súlade so zákonom.

Deti sú centru zverené do starostlivosti, sú v závislom postavení. Ako verejná ochrankyňa práv sa nemôžem stotožniť s potrebou tejto formy zaobchádzania so zverenými maloletými.

Až do výsledkov prehodnotenia opodstatnenia inštitútu - ochranná miestnosť - v reedukačných centrách ako výchovného (?) nástroja budem trvať na tom, aby v reedukačných centrách boli prijaté také opatrenia, **aby osobná sloboda detí umiestnených v ochrannej miestnosti bola čo najmenej obmedzovaná.**

2.2.3 Osobné prehliadky

Prieskumom bolo tiež zistené, že po návrate z úteku alebo prázdnin sú chovankyne povinné absolvovať osobné prehliadky, pri ktorých sa musia vyzliecť donaha alebo do spodného prádla a zamestnankyne ich prehľadávajú, či pri sebe nemajú cigarety.

Osobné prehliadky uskutočňované takouto formou však nie sú primerané sledovanému cieľu. Primeranosť možno chápať ako rovnováhu medzi legitímnym cieľom a prostriedkami použitými na jeho dosiahnutie. Cieľom osobných prehliadok v reedukačnom centre je zamedziť donášaniu cigariet do zariadenia. Nemôžem vylúčiť, že chovankyne si v spodnom prádle nedonesú do zariadenia pár cigariet. Na druhej strane, v rozhovoroch uvádzali, že cigarety si do reedukačného centra „prepašujú“ aj napriek osobným prehliadkam. Som presvedčená, že problém s fajčením chovankýň a donášaním cigariet do zariadenia je potrebné riešiť inými prostriedkami ako takýmito zásahmi do intimity chovankýň. Vyzliekanie chovankýň úplne donaha (prípadne do spodného prádla a to navyše aj počas menštruácie), zasahuje do práva chovankýň na dôstojné zaobchádzanie. Takéto ponižujúce zaobchádzanie je v rozpore s účelom, pre ktorý sú deti umiestnené v reedukačnom centre.

2.3 Právo na vzdelanie

Právo na vzdelanie je základným právom.

Čl. 42 ods. 1 prvá veta ústavy: „Každý má právo na vzdelanie“.

Čl. 28 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „štáty ... uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie...“

Európsky dohovor, Protokol č. 1, článok 2: „Nikomú nesmie byť odňaté právo na vzdelanie“.

Čl. 1 Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania: „Za diskrimináciu vo vzdelávaní sa považuje poskytovanie vzdelania nižšieho štandardu, oddelenie vzdelávacieho systému, vytváranie podmienok nezlučiteľných s dôstojnosťou človeka“.

Podľa § 122 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytuje deťom vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.

Podľa § 4 ods. 1 vyhlášky reedukačné centrum sa zameriava na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých boli zistené také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave. A podľa ods. 2 reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie

zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Podľa vyhlášky reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na ich osobnostnú a sociálnu integráciu, centrum organizuje aj záujmovú činnosť detí so zreteľom na ich individuálne potreby, záujmy alebo prípravu na povolanie.

Podľa § 4 školského zákona cieľom výchovy a vzdelávania je umožniť dieťaťu alebo žiakovi ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk a vedieť ich používať.

Právo na vzdelanie v sebe zahŕňa nielen právo na prístup k vzdelaniu, ale aj poskytovanie vzdelávania v určitej kvalite a za rovnakých podmienok, teda vzdelávanie bez akejkoľvek diskriminácie. Pozitívnym záväzkom štátu je zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre každého a za rovnakých podmienok. **Skutočnosť, že dieťa bolo na základe rozhodnutia súdu odňaté z osobnej starostlivosti rodičov a na základe zákonného súdneho rozhodnutia bolo umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia nemôže mať negatívny dopad na jeho právo na vzdelanie.** Naopak, týmto sa zvyšuje pozitívny záväzok štátu, aby garantoval deťom, ktoré pochádzajú z prostredia, ktoré im neposkytlo primeranú rodinnú starostlivosť alebo, ktoré v úvodných rokoch svojho života nezvládli svoje správanie, a preto boli umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia, poskytovanie vzdelávania, ktoré je porovnateľné so vzdelávaním ostatných detí a tiež, aby im bolo poskytované porovnateľným spôsobom ako ostatným deťom v ich veku. To platí aj v prípade, ak je dieťa do reedukačného centra prijaté na žiadosť jeho zákonného zástupcu.

Z právnej úpravy uvedenej v školskom zákone vyplýva, že princípy výchovy a vzdelávania ako napríklad **princíp rovnocennosti a neoddeliteľnosti výchovy a vzdelávania**, aj vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti dieťaťa, sa vzťahujú na vzdelávanie všetkých detí, a teda aj všetkých vzdelávateľov, na ktorých sa školský zákon vzťahuje, a teda aj na toto reedukačné centrum.

Za diskrimináciu vo vzdelávaní sa od roku 1960 podľa Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania považuje aj poskytovanie vzdelávania nižšieho štandardu. V tomto prípade hovoríme o obsahu práva na vzdelanie z jeho materiálnej stránky, to znamená, z hľadiska obsahu a kvality poskytovaného vzdelávania, nie o formálnej stránke, napríklad, či je názov školy rovnaký ako u iných škôl tohto typu a stupňa.

V rozhovoroch chovankyne uvádzali, že študijný odbor si nemohli vybrať samé, ale im bol pridelený. Taktiež sa sťažovali na úroveň školy, rozdiely v súvislosti s prístupom na internet a možnosťou učiť sa cudzie jazyky.

Skutočnosť, že v rámci reedukačného centra sa jedna skupina detí učí cudzie jazyky a ostatné deti takúto možnosť nemajú, môže znamenať, že nie je zabezpečený prístup k právu na vzdelanie pre každého a za rovnakých podmienok. A to by mohlo byť **diskriminačné.** Nehovoriac o tom, že podľa školského zákona je cieľom zabezpečiť

vzdelávanie detí v anglickom jazyku a ešte aj v ďalšom cudzom jazyku tak, aby ho boli deti spôsobilé používať.

Odpoveď na otázku, či toto reedukačné centrum poskytuje rovnaký alebo nižší štandard vzdelania, než by malo byť deťom poskytované, ostáva v tejto chvíli nezodpovedaná. Pre posúdenie, či sú dodržiavané práva detí je však potrebné ju získať. V prípade tohto centra (aj iných reedukačných centier) upozorňujem na to, že poskytovaním vzdelávania nižšieho štandardu môže dochádzať k porušovaniu viacerých základných práv detí - nielen ich práva na vzdelávanie. Pretože deti majú obmedzenú slobodu práve z dôvodu ich reedukácie a prípravy na riadne uplatnenie. Ak im poskytované vzdelávanie je vzdelávanie nižšieho štandardu, potom sa nenapĺňa ani určený účel obmedzenia ich slobody. Okrem toho deti v tomto systéme vzdelávania nemajú možnosť vybrať si vzdelanie a tým aj budúce povolanie.

2.4 Právo detí na osobitnú ochranu

Právo dieťaťa na osobitnú ochranu je základným právom.

Čl. 41 ods. 1 druhá veta ústavy: „zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

Čl. 6 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ...zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.“

Čl. 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 24 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty...uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu...sa usilujú o to, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotným službám.“

Čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty... uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.“

Z pohľadu vyššie uvedených základných práv sme skúmali, či právo detí na riadnu výživu zodpovedajúcu ich fyzickým potrebám, právo detí na prístup k zdravotníckym službám a na vyhovujúce hygienické podmienky, právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami, ako aj právo detí na vreckové je v reedukačnom centre dodržiavané.

2.4.1 Právo detí na riadnu výživu

Za najväčší problém, ktorý chovankyne v rozhovoroch uvádzali, považovali hlad.

Podľa ustanovenia § 6 ods. 5 písm. b) vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania dieťa v špeciálnych výchovných zariadeniach môže odberať denne hlavné jedlo a doplnkové jedlo, ak je žiak starší ako 11 rokov. Na účely tejto vyhlášky sa považuje za hlavné jedlo obed a večera a za doplnkové jedlo raňajky, desiata, olovrant a druhá večera.

Podľa § 140 ods. 13 školského zákona ministerstvo školstva zverejní na svojej internetovej stránke finančné pásma určujúce rozpätie nákladov na nákup potravín na jedno jedlo podľa vekových kategórií stravníkov.

Podľa zverejnených Finančných pásiem nákladov na nákup potravín na jedno jedlo podľa vekových kategórií stravníkov, ktoré vydáva Ministerstvo školstva Slovenskej republiky na základe § 140 ods. 13 školského zákona, **predstavuje príspevok na stravovanie sumu 2,43 až 2,87 € pre deti od 11 do 15 rokov a 2,58 až 3,01 €, ak ide o deti od 15 do 18-19 rokov.**

Takto nastavenú výživu detí, za ktorých riadnu výživu prevzal na seba zodpovednosť štát, považujem za porušovanie ich práva na riadnu a zdravú výživu a za nesplnenie záväzku, ktorý pre Slovenskú republiku vyplýva z čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

Okrem toho je však potrebné uviesť, že reedukačné centrum poskytuje chovankyniam stravu len trikrát denne. Takéto rozloženie stravy nepovažujem za vhodné riešenie, pretože spôsobuje, že chovankyne majú medzi jednotlivými jedlami dlhší časový odstup, čo im spôsobuje už aj tak pri nedostatočných porciách, zvýšený pocit hladu.

2.4.2 Právo detí na primeranú zdravotnú starostlivosť a na vyhovujúce hygienické podmienky

Podľa článku 24 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu...usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

V špeciálnych výchovných zariadeniach **sa má vzdelávanie a výchova uskutočňovať v prostredí, ktoré spĺňa požadované hygienické, bezpečnostné, materiálo-technické a priestorové podmienky na výchovu a vzdelávanie.**

Problém so zubným lekárom, ako aj spochybňovanie zdravotných problémov chovankýň zo strany zdravotnej sestry, vzbudzujú pochybnosti o dodržiavaní práva chovankýň na prístup k riadnej zdravotnej starostlivosti na primeranej úrovni. Čo sa týka námietok chovankýň v súvislosti s nedostatkom teplej vody a chladom, problém

súvisí s technickým vybavením priestorov, v ktorých sa reedukačné centrum nachádza, preto verím, že uvedené bude vyriešené v prípade, ak sa reedukačné centrum presťahuje do nových priestorov.

2.4.3 Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami

Zákon ustanovuje, že v špeciálnych výchovných zariadeniach možno v záujme odstránenia porúch v psychosociálnom vývine dieťaťa a v záujme odstránenia príčin, pre ktoré bola dieťaťu nariadená ústavná starostlivosť (ochranná výchova alebo bolo umiestnené na základe žiadosti zákonného zástupcu) použiť výchovné opatrenia so zameraním na motiváciu dieťaťa zlepšovať svoje správanie, ktoré spočívajú v úprave styku s rodičmi a tretími osobami. Podľa ustanovenia § 125 ods. 2 školského zákona **dieťa má právo udržiavať styk s oboma rodičmi alebo inými zákonnými zástupcami**. Ak je to v záujme dieťaťa, zariadenie môže určiť podmienky styku a to tak, že **dieťa sa môže stretávať**:

- a) len za prítomnosti pedagogického zamestnanca alebo ďalšieho odborného zamestnanca;
- b) na určenom mieste v priestoroch zariadenia;
- c) na území obce, v ktorej má zariadenie sídlo.

Podľa ustanovenia § 125 ods. 3 vyššie uvedeného zákona ak je to v záujme dieťaťa, **má právo stretávať sa s inými osobami ako rodičmi po súhlase príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** za podmienok ustanovených v odseku 2; v prípade dieťaťa umiestneného na základe žiadosti zákonného zástupcu po súhlase jeho rodiča alebo iného zákonného zástupcu.

Podľa školského poriadku sú návštevy rodičov v reedukačnom centre povolené len v prvú sobotu a nedeľu v mesiaci. V rozhovoroch však chovankyne aj zamestnanci uvádzali, že riaditeľ povolí chovankyniam návštevy rodičov aj inokedy. Čo sa týka stretávania sa detí s inými osobami ako rodičmi (po súhlase orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne rodiča), chovankyne uvádzali, že je im to umožnené. Podľa školského poriadku, ak je to v záujme dieťaťa staršieho ako 17 rokov, môže sa stretávať alebo kontaktovať (telefonicky, písomne) s inými osobami ako rodičmi po písomnom súhlase rodiča, resp. príslušného úradu, práce, sociálnych vecí a rodiny. Zákon však neupravuje možnosť časovo obmedziť všetkým deťom stretávanie sa s rodičmi, zákonnými zástupcami alebo inými osobami, umožňuje len určiť podmienky styku spočívajúce v priestorovom obmedzení, prípadne v prítomnosti zamestnanca pri stretnutí. A to v individuálnom prípade, ak je to v záujme dieťaťa. Ani podmienka veku chovankyne pri kontakte s inými osobami nie je legitímna.

Z vyššie uvedeného však vyplýva, že aj keď obmedzenia týkajúce sa možnosti stretávania sa chovankýň s rodičmi a tretími osobami školský poriadok upravuje v rozpore so zákonom, v praxi reedukačného centra nedochádza k porušeniu práva detí stretávať sa s rodičmi a inými osobami. Do budúcnosti je však potrebné to upraviť.

Zároveň tiež odporúčam reedukačnému centru, aby umožnilo rodičom a tretím osobám aj denný telefonický kontakt s chovankyňami.

2.4.4 Právo detí na vreckové

Podľa ustanovenia § 127 ods. 1 školského zákona v špeciálnych výchovných zariadeniach sa poskytuje mesačné vreckové a vecné dary podľa tohto zákona; deťom s nariadenou ústavnou starostlivosťou sa poskytuje finančné a hmotné zabezpečenie podľa osobitného predpisu.

Podľa ustanovenia § 127 ods. 3 školského zákona pri nedovolenom pobyte dieťaťa mimo zariadenia, v ktorom sa vykonáva ústavná starostlivosť alebo ochranná výchova, **mesačné vreckové sa znižuje o sumu, ktorá tvorí násobok počtu dní nepovoleného pobytu mimo zariadenia a sumy vreckového, ktorá pripadá na jeden deň.**

Podľa stanoviska Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zo dňa 25. októbra 2011, ktoré bolo doručené reedukačnému centru, **dieťa po návrate z nedovoleného pobytu má vreckové znížené, t. j. sumu, o ktorú prišlo, možno použiť na náhradu nákladov spojených s dopravou z jeho nedovoleného pobytu.**

Podľa školského poriadku **náklady spojené s návratom dieťaťa uhradzuje dieťa. Aj prieskumom dokladov bolo zistené, že reedukačné centrum vystavuje chovankyniam po návrate faktúru na celú sumu nákladov vynaložených na ich dovoz do zariadenia. Táto suma je im potom postupne strhávaná z mesačného vreckového.**

Zákon však ustanovuje možnosť zníženia vreckového len o čiastočnú sumu (násobok počtu dní a sumy vreckového pripadajúceho na jeden deň) a nie o celú sumu vynaloženú na návrat chovankýň.

Okrem toho všeobecná zodpovednosť maloletých osôb za škodu je upravená v ustanovení § 422 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Pokiaľ teda reedukačné centrum vyfakturovalo chovankyni 220,53 eura za jej dovoz do reedukačného centra, pričom chovankyňa utiekla dňa 11. januára 2013 a do zariadenia bola dovezená dňa 13. januára 2013 (na úteku bola necelé dva dni), celková suma, o ktorú by jej mohlo byť znížené vreckové predstavuje sumu vreckového pripadajúcu na dva dni. Reedukačné centrum teda nemôže od chovankyni požadovať uhradenie plnej sumy 220,53 eura. Tak je tomu aj v prípade ostatných faktúr.

Záver

Reedukačné centrum Spišský Hrhov poskytuje deťom dostatočne výchovné prostredie na to, aby boli ich základné práva napĺňané. Obzvlášť pozitívne pôsobí fakt, že v reedukačnom centre nie sú voči deťom používané telesné tresty a vyzdvihujem tiež celkový prístup zamestnancov k deťom.

Napriek tomu sme zistili nedostatky v zaužívanej praxi, ktoré sa týkajú povinného vykonávania osobných prehliadok chovankýň po ich návrate z prázdnin alebo úteku neprijateľnou formou, nedostatky v školskom poriadku týkajúce sa podmienok umiestňovania chovankýň do ochranej miestnosti, nedostatky v kontakte chovankýň s rodinou a okolitým svetom, nedostatky v zdravotnej starostlivosti, nedostatky v poskytovaní stravy a nedostatky v súvislosti s vystavovaním faktúr chovankyniam za ich dovoz do zariadenia po úteku. Odstránením týchto nedostatkov by mohlo reedukačné centrum poskytovať deťom oveľa lepšie zázemie a svojou činnosťou dostatočne garantovať dodržiavanie základných práv detí.

Nedostatky v oblasti výživy detí a vzdelávania, je potrebné riešiť na úrovni štátu, ktorý sa zaviazal prijať opatrenia, aby bolo garantované právo všetkých detí na osobitnú ochranu.

3. ODPORÚČANIA A OPATRENIA

Odporúčam Reedukačnému centru Spišský Hrhov, aby:

1. **Zosúladiť podmienky umiestnenia chovankýň do ochrannej miestnosti upravené v školskom poriadku so zákonom a praxou a aby boli chovankyne umiestňované do ochrannej miestnosti len na nevyhnutný čas.**
2. **Okamžite prestalo s praxou vykonávania osobných prehliadok po úteku alebo po návrate z prázdnin tak, že sú chovankyne povinné vyzliecť sa donaha alebo do spodného prádla a sú vystavované ponižujúcemu zaobchádzaniu.**
3. **Poskytovalo chovankyniam stravu päťkrát denne.**
4. **Zabezpečilo zlepšenie zdravotnej starostlivosti o chovankyne a nezľahčovalo ich zdravotné problémy.**
5. **Odstránilo nedostatky v školskom poriadku, týkajúce sa stretávania sa detí s rodičmi a inými osobami a zabezpečilo, aby mali chovankyne častejší kontakt s rodinou a okolitým svetom - zabezpečiť, aby chovankyniam mohli rodičia, prípadne tretie osoby, denne telefonovať a aby ich mohli rodičia, zákonní zástupcovia (prípadne tretie osoby po udelení súhlasu orgánu sociálnoprávnej ochrany alebo rodiča, ak bola chovankyňa umiestnená na základe žiadosti rodiča) denne navštevovať. Zároveň umožniť všetkým chovankyniam častejší prístup na internet.**

Zároveň odporúčam zriaďovateľovi reedukačného centra, aby vykonal kontrolu postupu reedukačného centra pri vystavovaní faktúr chovankyniam po úteku za ich dovoz do reedukačného centra a následné strhávanie vyfakturovanej sumy z vreckového chovankýň.

Taktiež odporúčam Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, aby:

1. **Urýchlene v rezortnej vyhláške zvýšilo finančný normatív na celodennú stravu poskytovanú deťom v špeciálnych výchovných zariadeniach tak, aby mohla byť deťom poskytovaná riadna výživa a prihliadnuť osobitne aj na potreby maloletých matiek a ich detí.**
2. **Prehodnotilo, či je v špeciálnych výchovných zariadeniach dodržiavané právo detí na vzdelanie v dostatočnej kvalite. Inak reedukačné centrum neplní svoj účel a umiestnenie v ňom môže predstavovať aj zásah do osobnej slobody detí.**